

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Informovanost žáků vybraných středních škol o chování během mimořádných
situací

Univerzita Karlova
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Informovanost žáků vybraných středních škol o chování během mimořádných
situací

Awareness of selected high school students about behavior during emergencies

Bc. Kristýna Veinlichová

Vedoucí práce: Ing. Bc. Alena Váchová, Ph.D.

Studijní program: Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů pro základní školy a střední
školy biologie – výchova ke zdraví

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Informovanost žáků vybraných středních škol o chování během mimořádných situací“ vypracovala pod vedením vedoucí práce samostatně, za použití v práci uvedených zdrojů a literatury. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, 27.11.2021

.....

podpis

Ráda bych touto cestou poděkovala především vedoucí mé diplomové práce paní Ing. Bc. Aleně Váchové, Ph.D. za její profesionální přístup, trpělivost a cenné rady. Dále bych ráda poděkovala všem respondentům, kteří zodpověděli otázky z mého dotazníku a dali tak vznik praktické části mé diplomové práce. V neposlední řadě bych ráda poděkovala své rodině a přátelům, kteří mě podporovali nejen během psaní této práce, ale i během celého studia.

Abstrakt

Tato práce se zabývá mimořádnými situacemi a chováním během mimořádných situací. Cílem práce bylo zjistit, zda žáci vybraných středních škol ví, co to mimořádné situace jsou a jak by se během nich měli zachovat. Na základě vyhodnocení dotazníků, které žáci vyplnili, vytvářím konstrukci možné přednášky, která by mohla zlepšit povědomí žáků o dané problematice.

V teoretické části práce je popsána definice mimořádných událostí. Dále se zabývám tím, jak probíhá varování obyvatelstva, evakuace i ukrytí obyvatel, pokud dojde ke vzniku mimořádné události. Dále se zabývám tím, jak postupovat v konkrétních mimořádných situacích. Mimořádné situace jsou vybrány podle pravděpodobnosti vzniku na našem území. Důležitá je i část věnovaná složkám integrovaného záchranného systému, které zasahují v případě mimořádných situací. Teoretická část přináší informace důležité k vyhodnocení dotazníků, které byly použity jako výzkumný nástroj v praktické části.

V praktické části vyhodnocuji celkem 175 dotazníků od žáků z vybraných středních škol. Výsledky shrnuji do několika tabulek. Z dotazníků můžeme vyčíst i jaký stupeň studia žáci uvádí jako ten, kde se s problematikou mimořádných událostí setkali. Respondenti odpovídali na otázky týkající se zařazení podle ročníků a věku, postojů vůči vlastním vědomostem v dané problematice, a hlavně na otázky, které jejich skutečné vědomosti zjišťovaly. Na základě zjištění, kde mají žáci největší mezery ve vědomostech, vytvářím strukturu přednášky, která by chybějící znalosti měla doplnit. Z průzkumu vyplývá, že nejhůř si žáci vedli v otázkách týkajících se varování obyvatelstva a vedlejších složek IZS. Špatně si žáci vedli i v otázkách týkajících se chování v konkrétních mimořádných situacích. Naopak nejméně úspěšní byli žáci v otázkách týkajících se hovoru na tísňovou linku a v otázkách, kde vybírali, zda nabídnutá tvrzení, týkající se mimořádných situací, platí či nikoliv. Poměrně dobře žáci zvládají i třídění raněných a vybírali správně, kterého raněného by ošetřili jako prvního. Žáci také velmi dobře ví, kdy probíhá zkouška sirén, takže si tento signál nespletou se signálem všeobecné výstrahy. Průměrně žáci odpověděli správně na 60 % otázek.

Klíčová slova: Chování, informovanost, mimořádná událost, povodeň, požár, žáci

Abstract:

This thesis is focused on emergencies and behavior during emergencies. The aim of the work was to find out whether the pupils of selected secondary schools know what emergency situations are and how they should behave during them. Based on the evaluation of the questionnaires that the students filled in, I am creating a possible lecture that could improve the students' awareness of the issue.

The theoretical part of the thesis describes the definition of emergencies. I also deal with how the warning of the population, evacuation and hiding of the population in the event of an emergency occurs. I also deal with how to proceed in specific emergencies. Extraordinary situations are selected according to the probability of occurrence in our territory. The part devoted to the components of the integrated rescue system, which intervene in case of emergency situations, is also important. The theoretical part provides information important for the evaluation of questionnaires, which were used as a research tool in the practical part.

In the practical part, I evaluate a total of 175 questionnaires from students from selected high schools. I summarize the results in several tables. From the questionnaires we can also read what level of study the students state as the one where they encountered the issue of extraordinary events. Respondents answered questions concerning the classification according to grades and age, attitudes towards their own knowledge in the given issue and especially to the questions that their real knowledge ascertained. Based on the findings where students have the biggest gaps in knowledge, I create a lecture structure that should supplement the missing knowledge. The survey shows that the pupils were the worst off in terms of warning the population and the IRS's secondary components. Pupils also did poorly in questions about behavior in specific emergencies. On the contrary, the pupils were most successful in matters concerning emergency calls and in questions where they chose whether the claims offered concerning emergency situations were valid or not. The pupils also manage the sorting of the wounded relatively well and chose correctly which wounded one they would treat first. Pupils also know very well when the siren is being tested, so they do not confuse this signal with the general warning signal. On average, students answered 60% of the questions correctly.

Key words: Behaviour, awareness, extraordinary event, flood, fire, students

Obsah

Úvod	8
1. Teoretická část.....	9
1.1. Mimořádné události	9
1.2. Dělení mimořádných událostí	10
1.3. Krizové situace.....	11
1.4. Integrovaný záchranný systém.....	14
1.5. Ochrana obyvatelstva.....	15
1.5.1. Varování obyvatel	15
1.5.2. Ukrytí a improvizovaná ochrana	17
1.5.3. Evakuace obyvatelstva	18
1.5.4. Evakuační zavazadlo a podmínky opuštění bytu.....	19
1.5.5. Nouzové přežití	21
1.6. Tísňové linky	22
1.7. Konkrétní mimořádné události	22
1.7.1. Povodně	22
1.7.2. Ochrana před povodněmi	23
1.7.3. Požáry.....	25
1.7.4. Chování v případě požáru.....	27
1.7.5. Havárie	27
1.7.6. Chování během havárií.....	29
1.8. Zařazení tématu mimořádných událostí v RVP	30
1.8.1. Zařazení tématu mimořádných událostí do konkrétních oborů	33
2. Praktická část.....	34
2.1. Cíle a výzkumné otázky praktické části	34
2.2. Metodika výzkumu	35
2.2.1. Nástroj výzkumu a popis cílové skupiny.....	35
2.3. Výsledky dotazníkového šetření.....	36
2.4. Diskuse a komparace dat	63
2.5. Navržená struktura hodiny.....	70
2.5.1. Navržená struktura hodiny.....	72
Použitá prezentace Power point	73
Závěr.....	79
Seznam použitých zdrojů	80
Seznam příloh:.....	82

Úvod

Mimořádné události jsou situace, které narušují naše běžné fungování. Důležité je být na ně připraven, abychom byli schopni rychle, ale hlavně správně zareagovat, pokud ke vzniku nějaké takové situace dojde. Pokud nevíme, jak se máme zachovat, a hrozí, že bude ohroženo naše zdraví, majetek nebo dokonce život, je logické, že můžeme propadnout panice. Proto jsem se rozhodla sepsat tuto práci, aby byla i jakýmsi zrcadlem žákům, kteří vyplní dotazník pro praktickou část. Třeba jim dotazník pomůže uvědomit si, jaké znalosti v dané problematice mají a zda ví, jak by měli v mimořádné situaci postupovat.

V teoretické části se zabývám tím, jaké situace označujeme jako mimořádné události. Co je to krizová situace a kdy například dochází k vyhlášení nouzového stavu a kdo ho vyhláší. Dále se věnuji konkrétním mimořádným událostem, a jak by se během nich mělo postupovat. Neopomím ani obecné postupy, pokud z nějakého důvodu zazní signál všeobecné výstrahy a obyvatelé jsou vyzváni k evakuaci. V této části je i důležitá kapitola věnovaná složkám integrovaného záchranného systému, které zasahují v případech vzniklých mimořádných událostí.

V praktické části se budu věnovat především tomu, zda žáci středních škol znají pravidla nebo postupy, jak se chovat, pokud nastane mimořádná událost. To, jaké znalosti v dané problematice mají, se snažím zjistit pomocí dotazníků, které mi žáci vyplnili. Celkem vyhodnocuji sto sedmdesát pět dotazníků od žáků ze všech čtyř ročníků středních škol. Odpovědi rozdělují podle ročníků, které následně vyhodnocuji. Na základě odpovědí, lze zjistit, kde mají žáci největší mezery ve vědomostech a díky tomu bylo možné sestavit strukturu možné hodiny, která dané mezery doplní.

Cílem práce bylo zjistit, jaké znalosti žáci v dané problematice mají a na základě toho vytvořit přednášku, která nedostatky doplní.

1. Teoretická část

1.1. Mimořádné události

Za mimořádnou událost lze považovat situaci, která se odchyluje od normálu a má negativní dopad na naše zdraví, majetek, život nebo životní prostředí. Pro přesnější vysvětlení si dovoluji citovat přesnou definici, kterou lze najít ve sbírce zákonů: „*Mimořádná událost je škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací.*“ (Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému) Z této definice je jasné, že mimořádná událost je situací negativní. Hovořím sice stále v jednotném čísle, ale mimořádná událost není jen jedna konkrétní situace. Jedná se o několik druhů možných situací, které mohou nastat. Mohou se lišit v původu vzniku, tedy v tom, kdo nebo co je za jejich vznik zodpovědný. Důležité je, aby obyvatelstvo vědělo, jak se při vzniku takových situací zachovat. V případě nepřipravenosti způsobují mimořádné situace paniku (Kratochvílová, Kratochvílová, Folwarczny, 2013).

Než přejdu k rozdělení mimořádných událostí, je dobré vysvětlit několik pojmů, které s mimořádnými událostmi velmi úzce souvisí. První takový pojem je ochrana obyvatelstva. Do ochrany obyvatelstva spadají všechny úkony související s ochranou zdraví, života i majetku obyvatel. Jedná se o plnění úkonů civilní ochrany, kam by patřilo především varování obyvatel, evakuace, ukrytí a nouzové přežití. V širším slova smyslu by sem patřila i výchova a vzdělávání obyvatel ke správnému postupu při mimořádnostech (Kratochvílová, Kratochvílová, Folwarczny, 2013). Dále se setkáváme s pojmy záchranné a likvidační práce. Záchranné práce mají za úkol odvrátit nebo alespoň omezit bezprostřední působení rizik plynoucích z mimořádných událostí. Především mají za úkol ochránit život, zdraví, majetek nebo životní prostředí, a tedy celkově přerušit příčiny, které by vedly k poškození jednoho ze zmíněných bodů. Likvidační práce obvykle navazují na práce záchranné. Jejich úkolem je odstranit následky vzniklé mimořádnou událostí. Můžeme také hovořit o omezení dopadu mimořádné události na lidské zdraví, zvířata i životní prostředí. Tyto činnosti jsou zahájeny bez zbytečného odkladu, aby složky vykonávající tyto úkony mohly co nejdříve ukončit zásah, popřípadě, aby mohlo být místo předáno k dalšímu užívání. Na likvidační práce navazují ještě obnovovací práce, ty jsou někdy brány jako jejich součást. Jedná se o úkony spojované především s obnovou životního prostředí, například pokud došlo k úniku látek do okolí (Smetana, Kratochvílová, Kratochvílová, 2010).

1.2. Dělení mimořádných událostí

Jak už jsem zmínila, mimořádné události lze rozdělit podle toho čím, nebo kým jsou způsobeny. Nejčastěji je základní rozdělení na dvě skupiny. První skupinu představují situace způsobené působením přírodních sil. Často označované jako živelné pohromy. Tyto události jsou oproti druhé skupině člověkem neovlivnitelné. Lze je ještě dále rozdělit, a to na biotické – způsobené živou přírodou a abiotické – způsobené neživou přírodou.

Biotické mimořádné události:

- Epidemie – nákaza velkého počtu lidí
- Nákaza většího počtu zvířat
- Nákaza velkého počtu rostlin
- Rychlé vymírání druhů
- Přemnožení přírodních škůdců

Abiotické mimořádné události:

- Povodně
- Požáry způsobené působením přírodních sil
- Zemětřesení
- Dlouhodobé sucho
- Sopečná činnost
- Propad půdy a půdní sesuvy velkého rozsahu
- Tsunami a tornáda
- Působení extrémních teplot – teplo i chlad

Rozdělení mimořádných událostí usnadňuje pochopení příčin jejich vzniku a dává obyvatelstvu možnost přípravy. (Říha, 2006) Druhou skupinu mimořádných událostí představují situace vznikající v důsledku lidské činnosti a bývají označovány jako antropogenní. I ty můžeme dále rozdělit, podobně jako předchozí skupinu. Dělíme je na technogenní (související s průmyslem a výrobou), sociogenní (ty dále dělíme na externí a interní) a agrogenní (spojené se zemědělstvím a půdou).

Technogenní:

- Havárie – technologické s únikem nebezpečných látek, jaderných elektráren, ropné havárie, velké dopravní nehody

- Požáry
- Výbuchy
- Důlní neštěstí

Sociogenní interní (někdy také vnitrostátní):

- Občanské nepokoje a stávkový
- Sabotáže
- Terorismus
- Záměrné šíření poplašných a nepravdivých zpráv za účelem šíření paniky

Sociogenní externí (mezinárodní):

- Mezinárodní ozbrojené konflikty
- Používání jaderných a chemických zbraní
- Hospodářský útlak
- Rozsáhlé ekologické havárie překračující hranice státu

Agrogenní:

- Degradace půdy
- Znečištění vodních zdrojů
- Narušení ekologické rovnováhy přírody

Jednotlivé typy mimořádných událostí způsobených činností člověka můžeme ještě rozdělit na úmyslné a neúmyslné (Veverka, 2003).

1.3. Krizové situace

V předchozím textu je vysvětleno, co je to mimořádná událost. Nyní přicházím s pojmem krizová situace. Tu lze popsat v podstatě jako vystupňovanou mimořádnou událost většího rozsahu. K jejich vyřešení nestačí běžné prostředky a činnost integrovaného záchranného systému. Dochází při nich k narušení infrastruktury nebo hrozí jiné nebezpečí. Při vystupňování krizové situace dochází k vyhlášení krizového stavu. Podle rozsahu dochází ve státě k vyhlášení stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu (Vilásek, Antušák, 2016). Nyní popíšu, jaký je mezi těmito situacemi rozdíl a kým jsou vyhlášeny v České republice:

1. Stav nebezpečí – může trvat nejdéle 30 dnů, déle může trvat jen pokud to odsouhlasí vláda. Stav nebezpečí vyhláší hejtman kraje, a to především během živelných pohrom, v případě havárií, a to jak ekologických, tak průmyslových. Také v případě, kdy se jedná o situaci, ve které jsou ohroženy životy, zdraví nebo majetek. Intenzita ohrožení během stavu nebezpečí nedosahuje značného rozsahu, ale nestačí aktivita státní zprávy a integrovaného záchranného systému, aby došlo k odvrácení nebezpečí. Stav nebezpečí se vyhláší pro celý kraj nebo jeho část. Nutné je vyhlásit jaká jsou krizová opatření, a jaký je jejich rozsah. V případě, že dojde k nějaké změně v opatřeních, je třeba vyhlásit i tyto změny. Všechna vyhlášení týkající se stavu nebezpečí musí viset na úřední desce krajského úřadu, ale i na úředních deskách obecních úřadů na celém území, kterého se to týká. Informace jsou obvykle sdělovány i přes hromadné sdělovací prostředky a rozhlasem.
2. Nouzový stav – opět může trvat 30 dní, je vyhlášen vládou ČR nebo předsedou vlády, déle může trvat jen se souhlasem poslanecké sněmovny. Tento stav je vyhlášen pro celý stát nebo omezené území státu, a to vládou České republiky. Vyhláší se v případě stejných událostí jako stav nebezpečí, ale nebezpečí je v tomto případě značného rozsahu. Dochází k ohrožení vnitřního pořádku a bezpečnosti státu. Během nouzového stavu je možné částečně omezit například svobodu pohybu a pobytu v území, které je ohroženo krizovou situací. Také může vláda nařídit evakuaci jak osob, tak majetku z postižené části území, zakázat vstup a pohyb na určitých oblastech území, nebo rozhodnout o pracovní povinnosti či poskytnutí věcných prostředků k řešení krizové situace.
3. Stav ohrožení státu – u tohoto stavu není omezená platnost. Platí opět pro celý stát nebo omezené území státu. Je vyhlášen Parlamentem České republiky na návrh vlády. Vyhláší se v případech, kdy je ohrožena svrchovanost státu nebo jeho celistvost a demokratické základy. Je během něj možné omezit vstup na území republiky osobám, které nejsou jejími občany. Dále může být omezeno držení a nošení střelných zbraní a nastává povinnost hlásit místo trvalého pobytu, popřípadě místa, kde se osoba pohybuje dočasně.
4. Válečný stav – Stejně jako u stavu ohrožení státu není omezeno, na jak dlouhou dobu může být vyhlášen. Vyhláší ho Parlament České republiky, a to pro celý stát. Je vyhlášen v případě napadení státu nebo v případě kdy je třeba plnit spojenecké závazky o společné obraně v případě napadení.

Krizové situace se dají dělit ještě z hlediska toho, zda dochází k vnějšímu ohrožení ČR nebo k ohrožení vnitřní bezpečnosti státu. Vnější ohrožení může být způsobeno agresí nebo její hrozbou cizí mocí na území České republiky. Agrese vzniká především jako důsledek nenaplnění politických, ekonomických nebo historických a jiných požadavků. Také se může jednat o zatažení České republiky do válečného konfliktu vedeného mimo naše území. Druhým typem je ohrožení vnitřní bezpečnosti České republiky. Tento druh ohrožení je důsledkem mezinárodního organizovaného zločinu, nezákonného obchodování, ohrožování politické situace v ČR, nárůstu páchaní trestné činnosti, reakce na rozsáhlé živelné pohromy, nebo migraci a terorismus (Antušák, Kopecký, 2005).

Pro případ, že by došlo k jakémukoliv ohrožení obyvatel, musí mít každý stát bezpečnostní systém, který pracuje na jejich ochraně (Smetana, Kratochvílová, 2012). Úkolem bezpečnostního systému je prosazování a ochrana zájmů státu, a to jak životních, tak strategických, ale i ochrana demokratických základů státu. Důležitá je ochrana i celistvosti a svrchovanosti státu. Bezpečnost v ČR zajišťují ozbrojené síly, kam patří armáda ČR, Vojenská kancelář prezidenta republiky a také Hradní stráž. Jejich úkol spočívá především v přípravě na obranu ČR v případě, že by došlo k vnějšímu napadení. Dále sem spadají Ozbrojené bezpečnostní sbory, které tvoří Policie ČR, Vězeňská služba a Celní správa ČR. Tyto složky plní obecné i speciální úkoly bezpečnostního charakteru. Tyto úkoly vyplývají z bezpečnostní politiky státu. Další skupinu představují záchranné sbory, tedy poskytovatelé zdravotnické záchranné služby, Hasičský záchranný sbor ČR, jednotky požární ochrany a opět by sem patřila i Policie České republiky. Úkolem těchto složek je provádění záchranných a likvidačních prací při mimořádných událostech. Také koordinují přípravu na mimořádné události a podílí se na aktivní prevenci proti vzniku krizových situací. Poslední skupinou bezpečnostního systému jsou služby havarijní, ty, jak už z názvu vyplývá, zasahují v případě, že dojde k havárii. Bezpečnostní systém České republiky je propojen s orgány NATO a EU. Dále je schopen spolupracovat s mezinárodními organizacemi, konkrétně s OSN. Základním dokumentem, ve kterém najdeme celou koncepci bezpečnostní politiky státu je Bezpečnostní strategie České republiky. Tato strategie vymezuje významné zájmy ČR, především životní a strategické ale definuje i obecná bezpečnostní rizika, dlouhodobé záměry a opatření, která mají za cíl zabezpečení obyvatel (Balabán, Pernica, 2015).

1.4. Integrovaný záchranný systém

V předchozím textu jsem nastínila činnost integrovaného záchranného systému, přesto je dobré ho ještě jednou popsat podrobněji. Jedná se o efektivní systém propojený vazbami především na základě spolupráce a koordinace. Složky systému se společně podílí na záchranných a likvidačních pracích ale snaží se i o preventivní působení a připravování obyvatel, aby v případě vzniku události nenarůstala panika (Balabán, Pernica, 2015). Integrovaný záchranný systém se skládá z hlavních a ostatních složek:

Hlavní složky IZS:

- Hasičský záchranný sbor ČR
- Jednotky požární ochrany zařazené do pokrytí požární ochrany v krajích
- Poskytovatelé zdravotnické záchranné služby
- Policie ČR

Ostatní složky IZS:

- Obecní/městská policie
- Vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil – armáda
- Ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory – například celní správa
- Ostatní záchranné sbory
- Zařízení civilní ochrany
- Havarijní, pohotovostní, odborné služby
- Horská služba ČR
- Záchranný tým Českého červeného kříže
- Neziskové organizace a sdružení občanů – využití při záchranných a likvidačních pracích
- Orgány ochrany veřejného zdraví

Takto rozděluje složky IZS například Vilášek, Fiala a Vondrášek v publikaci *Integrovaný záchranný systém ČR na počátku 21. století* z roku 2014. Ostatní složky integrovaného záchranného systému poskytují pomoc na vyžádání. Hlavním koordinátorem integrovaného záchranného systému je Hasičský záchranný sbor ČR. To mimo jiné znamená, že pokud někde musí zasahovat více složek IZS, velitelem celého zásahu bude právě příslušník Hasičského záchranného sboru ČR. Jeho úkolem bude organizovat jak záchranné, tak likvidační práce a veškerou součinnost všech složek. Velitel zásahu může na místě zásahu

zakázat nebo omezit pobyt dalších osob, řídí evakuaci osob nebo určuje jiná omezení, která vedou k ochraně zdraví, života, majetku i životního prostředí. Má také oprávnění vyzvat k pomoci právnické nebo fyzické osoby. Firmy i občané mají povinnost na tuto výzvu kladně zareagovat a pomoc zahájit. Mimo jiné i sídlo tísňové linky je právě u Hasičského záchranného sboru ČR. Vznik IZS je datován na rok 1993, jako důsledek potřeby koordinace činností jednotlivých záchranných složek. Spolupráce jednotlivých složek do jisté míry fungovala už předtím, ale na základě koordinace dochází i k zvýšení efektivity při záchranných akcích. Integrovaný záchranný systém je vymezen v zákoně č. 239/2000 Sb. (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014).

1.5. Ochrana obyvatelstva

Ochrana obyvatelstva spočívá v plnění úkonů, týkajících se civilní ochrany. Mezi tyto úkony se řadí varování obyvatel, jejich evakuace, dále ukrytí a nouzové přežití. Patřila by sem i další opatření, spadající pod zabezpečení ochrany nejen zdraví a života, ale i majetku obyvatel. Koncepti ochrany obyvatelstva zpracovává ministerstvo vnitra ve spolupráci s generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru České republiky, na základě zákona č. 239/2000 Sb. O integrovaném záchranném systému. Koncepte stanovuje další rozvoj ochrany obyvatel v různých oblastech, především se soustředí na výchovu a vzdělávání obyvatel. Obsahuje i základní úkoly pro provádění určených priorit ochrany obyvatel a soustředí se i na plánování ochrany obyvatel do dalších let. Součástí koncepte zabývající se ochranou obyvatel je i hodnocení stavu a plnění úkolů. Vyhodnocení je shrnuto ve zprávách o stavu ochrany obyvatel v České republice (Kratochvílová, Kratochvílová, Folwarczny, 2013). Tato hodnocení lze nalézt i na webových stránkách Hasičského záchranného sboru ČR.

1.5.1. Varování obyvatel

První úkon týkající se ochrany obyvatelstva je varování o vzniku mimořádné události. V České republice existuje jednotný systém pro varování obyvatel od roku 1991. Bezprostřední varování je uskutečňováno pomocí systému sirén, tedy pomocí dopravy signálu a přenosem informací mezi vyznávajícími centry a soustavou vnitřního vyznání, což znamená ovládání poplachových sirén. Hasičský záchranný sbor ČR může k varování obyvatel využívat i rozhlas, televizi a jiné sdělovací prostředky. V případě vzniku mimořádné události je obyvatelstvo varováno signálem tzv. Všeobecné výstrahy. Jedná se o kolísavý zvuk sirény, který trvá 140 vteřin. Tento signál může zaznít až třikrát po sobě

v rozestupu asi tří minut. Po zaznění sirény by měla zaznít mluvená informace, která obyvatelům poskytne informace a údaje o bezprostředním ohrožení, dále poskytuje informace o opatřeních, jak by se obyvatelé měli zachovat. Informování obyvatel může probíhat i pomocí již zmíněného rozhlasu, ale i osobně nebo pojízdným tlampačem. Pojízdný tlampač je v podstatě pojízdný rozhlas. Dalším druhem sirény, která však nepředstavuje varování je tzv. požární poplach. Jak je již uvedeno, tento signál neslouží k varování obyvatel, ale ke svolání jednotek požární ochrany. Tento signál představuje přerušovaný tón sirény po dobu jedné minuty. Signál zní v intervalu 25 sekund trvalý tón, 10 sekund přerušování a 25 sekund trvalý tón. První středu v měsíci se setkáváme se sirénou, která se rozezní v pravé poledne, tedy ve dvanáct hodin, nepřerušovaným souvislým tónem po dobu 140 sekund. Taktéž nepředstavuje varování obyvatelstva, ale je tzv. zkouškou sirén a má tedy za úkol ověřit provozuschopnost celého systému varování. Sirény pokrývají asi 85 % obývaného území země. Systém varování pomocí sirén je úzce provázán s hromadnými informačními prostředky a hraje významnou roli ve včasném varování a informování obyvatel o vzniklém nebo hrozícím nebezpečí. Tato nebezpečí jsou představována především živelnými pohromami, haváriemi nebo teroristickými útoky (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014).

Dobré je znát s jakými druhy sirén se můžeme setkat, abychom dokázali správně vyhodnotit, co pro nás daný signál znamená. Jen když správně vyhodnotíme, že se skutečně jedná o varování, a ne o zkoušku sirén, se můžeme zachovat správně. V následujících bodech nastíním, jak by naše chování mělo vypadat, pokud uslyšíme signál všeobecné výstrahy. První věc, co bychom měli udělat, pokud tento signál uslyšíme, je, že se ukryjeme do nejbližší budovy. Úkryt může poskytnout úřad, obchod, ale i soukromý dům. Volit bychom měli spíše vyšší patra. Signál sirény by mohl varovat, před únikem nebezpečných látek a většina látek je těžší než vzduch, takže se drží při zemi. Uvnitř bychom měli zavřít všechna okna a dveře, popřípadě je i něčím utěsnit. Pokud je v budově klimatizace nebo větrání, měli bychom ho vypnout nebo uzavřít (Veverka, 2003). Hned první bod by neměl být opomíjen, protože nikdy nevíme, co se mohlo stát. Mohlo dojít například k havárii továrny a do ovzduší se mohly dostat chemické látky, které by nás mohly ohrozit. Dále bychom měli zapnout televizi, nebo rádio a vyčkat na další pokyny. Jak je již zmíněno i po samotném zaznění signálu by mělo následovat slovní hlášení o tom, co se stalo a jak by měli občané postupovat. Občany mohou o postupu a o celé situaci informovat i záchranářské vozy s megafony. Postup chování může být odlišný v případě povodní, ale o tom až v následujícím textu.

Obecně bychom měli dodržovat určité zásady, které platí pro chování během mimořádných událostí. Za prvé bychom měli čerpat a respektovat informace z informačních zdrojů, jako je rozhlas, televize, rádio nebo pokyny od zaměstnavatele. To se pojí s druhým bodem, kdy bychom neměli zbytečně telefonovat, protože telefonní síť je v těchto situacích přetížena. Pokud je to možné, měli bychom varovat osoby v našem okolí, například sousedy, zejména pokud se jedná o starší občany, kteří by mohli přeslechnout sirénu a další varování. V rámci možností bychom lidem v našem okolí měli pomáhat, zároveň je však dobré situaci nepodceňovat a chránit i své zdraví a život. Vždy bychom měli uposlechnout pokynů záchranářů a dalších zasahujících složek. Dobré je myslet i na to, že na prvním místě by mělo být naše zdraví a život a až na dalším majetek (Vilášek, Fus, 2013).

1.5.2. Ukrytí a improvizovaná ochrana

Ukrytí, ač improvizované navazuje na varování obyvatelstva a může být doplněno o ochranu dýchacích cest a těla, především v případě že je nutné opustit úkryt. Důležité je zamyslet se nad tím, jaké prostředky máme k dispozici a můžeme je pro improvizovanou ochranu využít. Měli bychom zakrývat jak dýchací cesty, tak celý povrch těla, a přitom dbát na to, aby žádná část těla nezůstala nezakrytá. Vše, co využijeme k zakrytí,

je třeba dobře utěsnit. Ke zvýšení ochrany je dobré využít kombinace různých prostředků ochrany, například oděv v několika vrstvách, nebo vrstvit různé materiály. Pokud začneme od shora, tak k ochraně hlavy můžeme využít běžné předměty, které obvykle na hlavě nosíme. Tedy například čepice a šátky, navíc je můžeme převléknout kapucí. Možné je využít i různých přileb, například pracovních nebo lyžařských, které nás mohou ochránit i proti padajícím předmětům. Největší pozornost věnujeme obličejí, především pak očím a dýchacím cestám. Ústa a nos kryjeme kusem látky, kterou navlhčíme vodou nebo roztokem sody a upevníme ji šátkem nebo šálou. K ochraně očí je možné opět využít klasické předměty, které se k zakrytí očí běžně využívají, vhodné jsou brýle uzavřeného typu, tedy potápěčské, plavecké nebo lyžařské. Pokud mají brýle větrací otvory, přelepíme je páskou. Pokud brýle nemáme k dispozici, přetáhneme si přes oči průhledný igelit, který stáhneme asi v úrovni lícních kostí (Kratochvílová, Folwarczny, 2013). K ochraně trupu je vhodné využít více vrstev oděvu. Využít je možné dlouhé kabáty a bundy, popřípadě pokud máme kombinézu, můžeme si vzít tu. Svršky kombinujeme s dlouhými kalhotami. Oděv opět utěsníme, především u krku, ale i rukávy a nohavice. Pokud nemá oděv těsnící zapínání, přelepíme ho páskou a tím ho utěsníme. Na oděv si oblékneme pláštěnku nebo jí podobný

plášť. Pokud ani jedno nemáme k dispozici, můžeme oděv překrýt navíc dekou nebo plachtou. Na ruce navlékneme rukavice, buď gumové nebo nějaké ze silného materiálu. Lepší je, pokud jsou delší a chrání jak ruce, tak i část předloktí. Pokud rukavice k dispozici nemáme, omotáme ruce látkou nebo šátkem, aby došlo alespoň k dočasné ochraně a zamezilo se kontaktu s možnou nebezpečnou látkou. Na nohy obujeme holínky nebo vyšší kozačky či vyšší kožené boty. Nohavice přehrneme přes okraj bot stejně jako rukávy přes rukavice. Pokud nemáme k dispozici vysoké boty, můžeme samozřejmě využít i nízké, ale je vhodné je doplnit igelitovými návleky, aby došlo ke zvýšení ochrany. Prostředky improvizované ochrany využijeme především v případě, že je nutný přesun z improvizovaného úkrytu do úkrytu stálého, nebo pokud se musíme dostat ze zamořeného území a je třeba evakuace obyvatel (Smetana, Kratochvílová, Kratochvílová 2010). Výběr úkrytu se liší podle mimořádné situace, která nastala. V případě, že došlo k záplavám a hrozí zatopení domu, je vhodné se ukrývat v horních patrech, pokud nestihneme obydlí opustit, než k zaplavení dojde. Stejně tak, pokud došlo k úniku nebezpečných látek, volíme pro úkryt výše položená patra. V případech jako jsou válečné útoky nebo zemětřesení a hrozí zřícení budov, je naopak vhodnější volit níže položená patra. Obecně však platí, že jakákoliv budova, kde je možné utěsnit okna a dveře může posloužit jako improvizovaný úkryt (Antušák, Vilášek, 2016).

1.5.3. Evakuace obyvatelstva

Evakuaci lze jednoduše vysvětlit, jako přesun osob, zvířat, nebo i majetku z místa, kde hrozí nějaké nebezpečí na místo bezpečné. Využívá se především při vzniku mimořádných událostí a má snahu zabránit jejich následkům. Evakuaci lze využít i k přemístění materiálů a strojů, aby došlo k zachování výroby. Taktéž je možné přemístit nebezpečné látky, které by mohli následky mimořádné události ještě zvýšit. Evakuace se týká všech osob, které se nachází v místech, která jsou mimořádnou událostí zasažena, kromě záchranných složek, které provádí záchranné a popřípadě likvidační práce na místě mimořádné události. Postupně musí dojít k evakuaci všech osob, přednostně se evakuují děti do 15 let, osoby v sociálních a zdravotních zařízeních, osoby postižené a osoby, které tyto obyvatele doprovází. Evakuace může být na pár hodin, ale i na několik dní nebo týdnů. O evakuaci se lidé dozví pomocí obecního rozhlasu, z České televize nebo z Českého rozhlasu. Obyvatele by měli vždy dbát pokynů osob, které evakuaci řídí. Důležité je zachovat klid, aby se mezi obyvateli zbytečně nešířila panika (Folwarczny, Pokorný, 2006). V případě, že je obyvatelům nařízena evakuace, měli by dodržet zásady pro opuštění bytu, připravit si evakuační zavazadlo a

dostavit se na určené místo do evakuačního střediska, popřípadě do přistaveného autobusu a podobně. Pokud se chceme do místa evakuačního střediska dostavit vlastním vozem, tak je to možné, ale je třeba dbát pokynů osob řídících evakuaci. Tyto osoby řídí i evakuaci obyvatel, kteří jsou v době evakuace ve zdravotnických nebo sociálních zařízeních. Evakuace se nemusí vždy týkat jen rozsáhlých oblastí, je možné evakuovat například i obyvatele jednoho domu, nebo několika přilehlých budov, vždy záleží na konkrétní mimořádné situaci, která nastala. Stejně tak se může lišit i doba po jakou evakuace probíhá. Může se jednat o hodiny, ale i dny. Evakuaci je možné použít i jako preventivní řešení, pokud předpokládáme, že by mohl hrozit vznik nějaké mimořádné události, nebo je tato událost v počátečních fázích (například hrozí-li zatopení nějaké oblasti). K evakuaci se samozřejmě přistupuje i v průběhu, kdy krizová situace už nastala, a to především v případě, kdy hrozí, že dojde k výraznému zhoršení životních podmínek (například v případě průmyslových havárií nebo i v době živelných katastrof) (Kratochvílová, Folwarczny, 2013).

1.5.4. Evakuační zavazadlo a podmínky opuštění bytu

V případě, že jsme nuceni opustit svůj byt nebo dům při nařízené evakuaci, měli bychom myslet na několik bodů, které je třeba dodržet. První z nich je, že by v bytě nebo domě neměl nikdy zůstat otevřený oheň, tedy pokud máme kamna nebo krb, měli bychom tento oheň uhasit. Dále je třeba ověřit, že i naši sousedé vědí o evakuaci, především pokud se jedná o starší osoby. Vypneme všechny spotřebiče, připojené na elektrinu. Jedinou výjimku představuje lednice a mrazák, ty mohou zůstat zapnuty. Následně uzavřeme přívod vody a plynu. Pokud máme děti, především mladšího věku, vložíme jim do kapsy cedulku, kam napíšeme jméno adresu, pro případ, že by se dítě během evakuace ztratilo. S sebou můžeme vzít svá domácí zvířata, jako jsou kočky a psy. Ty na dobu evakuace umístíme do přepravních schránek, nebo na vodítko a psům nasadíme náhubek. Je nutné zamezit volného pohybu zvířat, aby nenarušovala evakuaci. Další zvířata, která chováme doma, ale mohou být nějakým způsobem nebezpečná, například hadi, štíři, pavouci a další zvířata, jsou z evakuace vyloučena. Pokud se jedná o evakuaci při povodních, je vhodné tato zvířata umístit do vyšších pater v domě a dobře je zásobit krmivem a vodou. Taktéž hospodářská zvířata se neevakuují. Majitelé by měli zvířata vyvést mimo zaplavovanou oblast. Pokud to majitel zvířat nestihne, měl by zvířata označit štítkem nebo lihovým fixem a vypustit je, aby mohla před povodní uniknout sama. Označená zvířata zjednodušují identifikaci a je možné je po ukončení mimořádné události navrátit jejich majitelům. Vypuštěním zvířat můžeme

zabránit jejich utopení. Pokud nějaká zvířata necháváme bez evakuace, označíme dveře formulářem „Zpráva pro evakuační orgány II“ (viz příloha č. 1) (Folwarczny, Pokorný, 2006).

Když zajistíme zvířata a máme vše vypnuté, stačí už jen vzít evakuační zavazadlo, které jsme si připravili, uzamkneme byt. Především pokud se jedná o dům evakuovaný v době povodní, je dobré označit dveře „Zprávou pro evakuační orgány I“ (viz příloha č. 2), aby záchranáři věděli, že jsme již evakuováni. Pokud se jedná o evakuaci vlivem úniku nebezpečných látek například při havárii průmyslových továren, nezapomeneme na prostředky improvizované ochrany, které jsou nastíněny výše. Vždy se řídíme pokyny orgánů, které celou evakuaci řídí a koordinují. Co by mělo obsahovat evakuační zavazadlo můžeme znát z plakátů, které bylo možné vidět v prostředcích městské hromadné dopravy. Jednalo se o kampaň Hasičského záchranného sboru ČR (plakát viz příloha č. 3). Jako evakuační zavazadlo můžeme využít větší batoh, kufr nebo cestovní tašku. Zavazadlo označíme štítkem se svým jménem a adresou. Do evakuačního zavazadla patří osobní doklady, peníze a cennosti. Dále si zabalíme toaletní a hygienické potřeby, jídelní misku a příbor. Nesmíme zapomenout na léky, pokud nějaké trvale a pravidelně užíváme. Měli bychom zabalit i léky, které bychom mohli potřebovat při různých akutních stavech. Dále potřebujeme náhradní prádlo, oblečení, obuv, spací pytel nebo přikrývku a pláštěnku. Pokud máme k dispozici přenosné rádio, vezmeme ho společně s náhradními bateriemi, stejně tak bychom neměli zapomenout na mobilní telefon s nabíječkou. Mezi další věci, které je vhodné do evakuačního zavazadla přibalit patří svítilna, kapesní nůž, šitíčko, zápalky nebo zapalovač a další předměty denní potřeby. Na co bychom neměli zapomenout jsou trvanlivé potraviny, nejlépe konzervy a dobře zabalený chléb, a také dostatek pitné vody asi na dva až tři dny (Kovář, 2004). Pro průběh celé evakuace, zejména pak té dlouhodobé jsou připraveny evakuační plány. Jedná se o soubor informací a postupů, které popisují, jak bude evakuace obyvatel provedena. Evakuační plán je součástí plánu havarijního. Zpracovává se jak pro jednotlivé obce, tak i pro různé instituce a podniky. Evakuační plán definuje pojmy jako evakuační zóna, místo shromažďování, evakuační středisko, místa nouzového ubytování a uzávěra. Evakuační zónou se rozumí místo, ze kterého je obyvatele nutné evakuovat. Na místo shromažďování se uchýlí evakuované osoby, toto místo může být uvnitř nebo mimo evakuovanou zónu. Evakuační středisko je místo, které je vždy mimo evakuační zónu a dochází zde ke shromažďování osob, které byly evakuovány. Evakuační středisko není konečným místem, kde evakuované osoby zůstanou, ale je výchozím bodem, odkud jsou

tyto osoby přesouvány dál a v případě, že nemají možnost ubytování, tak jsou ubytovány po dobu evakuace. Součástí evakuačního střediska je přijímací středisko, kde probíhá evidence osob, informování o situaci i dalším postupu a přerozdělování do cílových míst, kam jsou osoby přemístěny. Místa nouzového ubytování slouží pro ubytování evakuovaných osob, které nemají možnost jiného ubytování, například u příbuzných. Jedná se o smluvně zajištěné nebo určené místo, které je vhodné pro přechodné ubytování. Může se jednat třeba o tělocvičnu ve škole. Uzávěra slouží k zamezení vstupu osob do místa evakuační zóny, je to ohraničení nějaké oblasti, kde probíhá evakuace. Dále v evakuačním plánu najdeme, jaký je postup evakuace v daném místě, jaké jsou předpokládané počty lidí, které bude třeba evakuovat a také rozvržení toho v jakém pořadí budou osoby evakuovány. V plánu najdeme i odhadovaný čas, jak dlouho by evakuace mohla trvat. V neposlední řadě jsou v plánu uvedena místa, kde dochází ke shromažďování osob a místa, kde budou evakuované osoby přechodně ubytovány, v případě že se jedná o dlouhodobější evakuaci, než je pár hodin. Je nutné, aby bylo stanoveno, které orgány evakuaci řídí a koordinují, jak bude probíhat varování obyvatel a jaké další pokyny budou obyvatelům sděleny. Všechny předchozí body najdeme dopodrobna rozebrané v textové části plánu evakuace. Tento dokument obsahuje i grafickou část, ve které jsou zmíněná místa vyznačena. Navíc zde najdeme vyznačení evakuačních tras, včetně tras, které jsou voleny jako primární a které jsou k nim alternativní, v případě, že ty primární nelze bezpečně využít (Smetana, Kratochvílová, Kratochvílová, 2010).

1.5.5. Nouzové přežití

Aby se minimalizovali negativní dopady mimořádných událostí a krizových situací na zdraví a život zasažených obyvatel, je třeba přijmout opatření, týkající se nouzového přežití. Tato opatření navazují na evakuaci obyvatel, z oblasti postižené mimořádnou událostí. Popřípadě mohou být tato opatření uskutečněna i v místě mimořádné události, nebo v zóně, kde dochází k havarijnímu plánování. Tato opatření jsou součástí Plánu nouzového přežití, který nalezneme v plánu havarijním pro každý kraj. Součástí plánu nouzového přežití je například vysvětlení, jak bude probíhat nouzové ubytování, jak budou obyvatelé nouzově zásobováni pitnou vodou, potravinami a jak budou občanům poskytovány základní služby. Dále se zde setkáme se zpracováním, jak bude zajištěno nouzové dodání energií. Důležité je i jak konkrétně bude vypadat humanitární pomoc a jak konkrétně bude rozdělena odpovědnost za konkrétní opatření, která budou během nouzového přežití přijata, i to je tedy součástí plánu nouzového přežití. Hasičský záchranný sbor ČR má pro případy mimořádných událostí

vyčleněné kapacity pro nouzové přežití obyvatel, konkrétně garantuje ubytování pro 1350 osob. V krajích je možné pro nouzové přežití využít 15 kontejnerů, kdy v každém je možné nouzově ubytovat 25-50 osob, tedy celkem 375-750 osob (Antušák, Vilášek, 2016).

1.6. Tísňové linky

Na závěr kapitoly týkající se ochrany obyvatelstva, je vhodné uvést telefonní čísla, která je možné využít v případě, že potřebujeme pomoc integrovaného záchranného sboru. Než uvedu samotná telefonní čísla, je dobré uvést, jak by měl hovor na tyto tísňové linky probíhat. První věc potom, co operátor přijme naše volání, je že se představíme a sdělíme, co přesně se stalo. Dále je třeba informovat o tom, kde se situace, kvůli níž voláme, stala. Následně sdělíme své telefonní číslo, ze kterého voláme, pro případ, že by došlo k přerušení hovoru. Další informace sdělujeme na vyzvání operátorem a čekáme na jeho další pokyny. Zde jsou čísla tísňových linek v České republice:

- Hasiči – 150
- Záchraná služba – 155
- Policie – 158
- Obecní/ městská policie - 156
- Evropské číslo tísňového volání - 112

Tísňovou linku je vhodné využít především v případě, kdy potřebujeme pomoc více než jedné složky integrovaného záchranného systému. Volání na tísňovou linku proces urychlí (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2016).

1.7. Konkrétní mimořádné události

V následujícím textu podrobněji rozeberu konkrétní případy mimořádných událostí, které mohou nastat. Událostí může být poměrně velká řada, jak je zřetelné z předchozího textu. Já jsem vybrala tři typy mimořádných událostí, se kterými se v České republice nejčastěji setkáme.

1.7.1. Povodně

Pod pojmem povodně si můžeme představit přechodné zvýšení hladiny vodních toků nebo jiných povrchových vod, při kterém se voda dostává i mimo koryto a zaplavuje okolní území. Je příčinou mnoha škod, a to jak materiálních, tak ohrožuje i životy obyvatel a devastuje kulturní krajinu, také způsobuje škody ekologické. Povodně jsou způsobeny snížením nebo znemožněním odtoku vody z určité oblasti, popřípadě může dojít k zaplavení oblastí vlivem

dlouhodobého přibývání regionálních srážek. Příčin může být několik, například přírodní jevy jako je tání sněhu, dešťové srážky, posun ledů nebo jiné jevy související s lidskou činností. Lidskou činností může dojít například k poruchám vodních děl, které mohou vést k jejich havárii až například protržení. Podobný vliv můžou mít na vodní díla i terorismus a vojenské útoky. Česká republika má poměrně členité území a délka vodních toků na území dosahuje okolo 85 tisíc kilometrů. Vzhledem k tomu, že se nacházíme v mírném pásmu, setkáváme se se sezónními cykly jak teplot, tak srážek. Nejvíce srážek je průměrně v měsících květen až červen, nejméně pak v únoru a březnu. Setkáváme se se dvěma typy povodní. Prvním typem jsou povodně přirozené. To jsou povodně, které způsobují výše zmíněné přírodní jevy. Tento druh povodní lze dělit na zimní a jarní, které jsou způsobeny táním sněhu, popřípadě i vlivem srážek. Nejčastěji se s nimi setkáme u podhorských toků, které přitékají do velkých toků a následně dochází k zaplavení nížin. (Kovář, 2004) Dalším typem, se kterým se můžeme setkat, jsou letní povodně, které vznikají v důsledku dlouhotrvajících regionálních dešťů, závažné důsledky mají především u středních a větších toků. Na malých tocích se můžeme setkat také s letními povodněmi, které jsou způsobeny krátkodobými srážkami velké intenzity. Ty zasahují poměrně malá území, katastrofální účinek mají v případě, že se jedná o sklonitá vějířovitá povodí. Posledním typem přirozených povodní jsou zimní povodňové situace, které jsou způsobeny ledovými jevy, při kterých dochází ke vzniku ledových násypů a ledových zácp. Povodně na našem území vznikají jako důsledek hydrobiologické situace u nás, povodně, které by mohli mít příčinu v zahraničí, mohou vzniknout na řece Ohři a Dyji. Druhým typem jsou povodně zvláštní. Které jsou vyvolány jinými jevy, než jsou jevy přírodní. Vznikají například při stavbách nebo provozu vodních děl. Mohou vzniknout především, pokud dojde k poruše hradící konstrukce vodního díla. Vlastníci nebo správci těchto vodních děl jsou povinni zajišťovat pravidelné kontroly, kdy dochází k ověřování technickobezpečnostního stavu vodního díla a v případě, že není něco v pořádku, musí zajistit vhodná opatření vedoucí k nápravě (Adamec, 2012).

1.7.2. Ochrana před povodněmi

Ochrana před povodněmi představují všechny kroky směřující k předcházení a zvládnutí povodňového rizika v ohroženém území. Současný právní řád shledává jako nejlepší dvoufázový model řešení povodní, který se sestává z činností vedoucích k předcházení povodňových rizik a ke zvládnutí povodňových rizik. Tento model upravuje zákon č.254/2001 Sb. (Adamec, 2012). Řízení ochrany před povodněmi je zabezpečeno povodňovými orgány. Součástí ochrany před povodněmi je příprava na povodňové situace,

řízení, organizace a kontrola všech prováděných činností v průběhu povodní i následně po nich. Dále je obsahem ochrany i organizování a kontrola činnosti dalších účastníků ochrany před povodní. Pro činnost orgánů provádějící kontrolu před povodněmi existují povodňové plány. V případě, že se jedná o velmi rozsáhlé záplavy, při kterých je vyhlášen stav nebezpečí nebo nouzový stav, řídí ochranu krizové orgány podle krizového zákona č.240/2000 Sb. Podle rozsahu povodní lze stanovit tři povodňové stupně, podle nichž se řídí i opatření, která se provádí. První stupeň je označován jako stav bdělosti. Tento stav nastává, když sledované jevy v tocích dosahují mezních hodnot z hlediska bezpečnosti, které by mohly vést k rozvodnění a vzniku povodní. Stav bdělosti nastává v případě, kdy hrozí nebezpečí vzniku přírodní povodně. Hlásná a hlídková služba zahajuje svou činnost. Druhý stupeň je označován jako stav pohotovosti. Vyhláší se v případě, kdy hrozící nebezpečí přerůstá v samotnou povodeň. Je vyhlášen příslušným povodňovým orgánem. Dále se vyhláší, pokud na vodních dílech dojde u sledovaných jevů k překročení mezních hodnot z hlediska jeho bezpečnosti. Během stavu pohotovosti dochází k aktivaci povodňových orgánů a dalších složek poskytujících ochranu před povodněmi. Probíhá snaha o zmírnění průběhu povodně. Třetím stupněm je stav ohrožení. Ten je vyhlášen opět povodňovým orgánem, pokud hrozí vznik škod většího rozsahu. Zároveň se vyhláší, pokud jsou ohroženy životy, zdraví nebo majetek obyvatel v dané oblasti. Jevy, které jsou sledované na vodních dílech dosahují při tomto stupni kritických hodnot. Dochází k evakuaci osob, nebo se zahajují záchranné práce, podle aktuální situace (Říha, 2006).

V mnoha případech se dá na povodně alespoň částečně připravit. Rychlost rozvoje povodní však závisí na mnoha faktorech a může se stát, že ne vždy je možné včasné varování obyvatel. Před tím, než k povodním vůbec dojde, je dobré se informovat na obecním úřadě, zda se místo, kde bydlíme nebo máme například chatu, nachází v záplavové oblasti nebo je v blízkosti velké vodní dílo, vlivem jehož poruchy by mohlo dojít ke zvláštním povodním. Tyto informace je možné najít i online v digitálním povodňovém plánu. Dále je možné se informovat i o tom, jak v dané obci probíhá evakuace, kam jsou evakuovaní směřováni, a jak probíhá varování obyvatel v případě, že k povodni dojde. Měli bychom se zamyslet i nad vlastním plánem ochrany před povodní, to znamená připravit si možné pomůcky pro zabezpečení, jako jsou pytle s pískem, ucpávky kanalizace a podobné pomůcky, jako je i nářadí, sloužící k montáži těchto ochranných prostředků. Následně bychom se měli zajímat o to, kudy může voda odtékat z našeho okolí a zajistit neupevněný materiál, který by mohl odtok vody komplikovat. Je dobré důkladně posoudit, kde je vhodné části budovy utěsnit a

kdy je naopak výhodnější usnadnit vodě průtok. V době, kdy očekáváme, že by mohlo k povodním dojít, sledujeme předpovědi počasí a pokyny povodňových orgánů obce. Můžeme sledovat i stav hladiny ve vodních tocích (Adamec, 2012). Před možnými povodněmi si připravíme dostatečné zásoby a řídíme se pokyny povodňových orgánů, policie a záchranářů. Pokud je to možné, je dobré si připravit včas evakuační zavazadlo, nebo si alespoň obstarat předměty, které nám chybí a do evakuačního zavazadla by se mohly hodit (konzervy, baterie, svítilna apod.) Majetek můžeme ochránit tak, že ho vyneseme do vyšších pater v domě a vytvoříme v okolí vstupu do domu hráze, které budou zabraňovat vniknutí vody dovnitř. Neměli bychom zapomínat na hospodářská zvířata a zamyslet se nad tím, kam je v případě povodní umístíme. Při povodních dbáme na to, abychom doplnili pohonné hmoty našemu vozidlu a v případě, že se ho nechystáme využít k evakuaci ho odvezeme na bezpečné místo (Kovář, 2004). Nyní si připravíme evakuační zavazadlo, pokud ho již připravené nemáme. Zajistíme ochranu hospodářským zvířatům, domácí zvířata (kočky a psy) můžeme vzít během evakuace s sebou. Vypneme přívod elektřiny, plynu a vody. Pokud nezvládneme ochranu před povodněmi sami, požádáme o pomoc obecní povodňový orgán. Nikdy bychom neměli zůstat v nebezpečných místech a zbytečně riskovat. Dodržujeme pokyny povodňových orgánů. Rozdílný postup může nastat v případě, že se jedná o povodeň zvláštní, se kterou se předem nedá počítat a je při ní nutné velmi rychlé varování obyvatel i evakuace. V takovém případě nemáme moc prostoru na přípravu. Důležité jsou informace o času příchodu průlomové vlny a předpokládaném času zatopení. Podle těchto informací se řídíme při evakuaci. Opět je však nutné dbát na pokyny záchranářů a za žádných okolností nezůstat na nebezpečném místě. Po povodních bychom se neměli do budovy vracet, dokud nedostaneme pokyn od příslušných pracovníků. Je třeba zkontrolovat stav obydlí z hlediska statiky a rozvodů elektřiny, plynu a vody. S úklidem po povodních mohou pomoc dobrovolníci z nevládních organizací, někdy je možné získat i finanční pomoc. Je potřeba průběžně dokumentovat způsobené škody na majetku a kontaktovat pojišťovnu. Vyhnout bychom se měli pití tekoucí vody, stejně jako je třeba zlikvidovat potraviny, které mohly být během povodně kontaminovány. Vše je třeba dobře očistit a vydezinfikovat, popřípadě zvážit, jaké věci zachováme a co bude lepší zlikvidovat (Adamec, 2012).

1.7.3. Požáry

Pro to, abychom pochopili, jak vznikají požáry, je třeba znát pojem hoření a uvědomit si rozdíl mezi pojmem oheň a požár. Hoření je reakce mezi hořlavou látkou a oxidačním

prostředkem, kterým je nejčastěji kyslík přítomný ve vzduchu. Během tohoto děje vzniká teplo, světlo a zplodiny hoření. Oheň je hoření, které je kontrolované a ohraničené určitým prostorem. Požár je oproti tomu děj, který není pod lidskou kontrolou a je nežádoucí. (Kalousek, 1999) Během požárů dochází ke škodám jak materiálním, tak i na zdraví a životech. Požáry vznikají v důsledku nedbalosti z neopatrného zacházení s ohněm, dále je můžou způsobovat technické havárie a nehody. Způsobeny mohou být i přírodními jevy jako je dlouhotrvající sucho nebo bouřka. Předchozí dva body nejsou způsobeny schválně. Ovšem požáry mohou vzniknout i úmyslně, jedná se pak o trestný čin. Nejčastěji jsou řešeny požáry v domácnostech, pak i v přírodě, a to především v letních měsících. Požárům, které jsou způsobeny lidmi, jde obvykle poměrně dobře předcházet. Mezi základní pravidla, jak můžeme požárům předcházet patří dodržování pravidel, vycházejících z požární ochrany konkrétních míst nebo označených na konkrétních spotřebičích. To znamená, že budeme s elektronikou zacházet tak jak se má, nebudeme nechávat otevřený oheň bez dozoru a budeme například instalovat detektory kouře. Další bod by měl být samozřejmostí a sice, že nebudeme poškozovat nebo jakkoliv zneužívat hasicí přístroje a bezdůvodně volat hasičský záchranný sbor. Vyvarovat bychom se měli i vypalování různých porostů, především pak v letních měsících. Mezi největší rizika, které pro nás plynou při požárech, patří riziko vzniku popálenin, uhoření, udušení kouřem a ohrožení otravami zplodinami z kouře. Při požárech může docházet k výbuchům, které jsou velmi nebezpečné a představují riziko pro širší okolí než samotný požár. Další rizika, která požáry způsobují jsou škody na majetku i přírodě (Pekar, 2011).

Pro nás jako pro občany vyplývají určitá pravidla, kterými je nutno se řídit, pokud se staneme svědky požáru. Tyto povinnosti popisuje zákon č. 113/1985 Sb. Jedná se o zákon o požární ochraně. Patří sem například povinnost chovat se tak, aby nedocházelo ke vzniku požárů, zejména pokud využíváme ke své činnosti něco, co by mohlo mít na vznik požáru vliv. Naši povinností je řídit se pravidly, které stanovují požární ochrany konkrétních míst. V našem obydlí bychom měli vytvářet takové podmínky, aby mohl být požár rychle zlikvidován a byly umožněny záchranné práce. Každý požár musíme bez odkladu oznámit na lince 150 nebo 112. Pokud je v našich silách požár uhasit, tak to uděláme, nebo alespoň zamezíme jeho dalšímu šíření, ale jen za cenu toho, že neohrozíme svůj ani cizí život. Z toho vyplývá i další povinnost, kdy musíme provést kroky, které povedou k záchraně života ostatních. V případě, že nás jednotka požární ochrany vyzve, jsme nuceni jí poskytnout svou pomoc (Kvarčák, 2005).

1.7.4. Chování v případě požáru

V případě, že se staneme svědky požáru, měli bychom bez odkladu volat linku 150 nebo 112. Varovat sousedy nebo naše okolí na vzniklý požár můžeme pomocí volání „Hoří!“, které v domě můžeme doplnit o bouchání na dveře nebo zdi. V případě, že se jedná o malý požár, který jsme schopni uhasit sami, tak se o to pokusíme pomocí prostředků, které máme k dispozici. Nabízí se hasicí přístroje, kýmble s vodou a podobně. Musíme však zhodnotit, zda je pro nás hašení požáru bezpečné a opravdu na něj stačíme. Pokud není v našich silách požár uhasit, můžeme se pokusit alespoň o zamezení jeho dalšího šíření, opět klademe důraz na zachování vlastního zdraví. Pokud požár uhasit nelze, snažíme se dostat co nejrychleji od místa požáru. Pokud hoří v domě uvnitř bytu, ale na chodbě ne, snažíme se co nejrychleji dostat ven z domu. Pokud se nacházíme uvnitř zakouřené místnosti, v níž sice nehoří, ale nemůžeme z ní ven, kvůli okolnímu požáru, snažíme se držet při zemi, protože kouř stoupá vzhůru. Nikdy se nesnažíme místem požáru probíhat a podobně. Dýchací cesty si kryjeme navlhčenou látkou. V místnosti se budeme pohybovat okolo stěn, ulehčí nám to orientaci. Hasiče na sebe můžeme upozornit voláním z okna nebo tak, že do okna vyvěsíme ručník, či prostěradlo, to poslouží především v případě, že by došlo ke ztrátě našeho vědomí (Kratochvílová, Kratochvílová, Folwarczny, 2013). V žádném případě není vhodné ukryvat se pod postel nebo do skříní. Mohlo by se stát, že nás hasiči během záchranné akce nenajdou. Další věc, co je nutno si pamatovat, že nikdy neotvíráme dveře, pokud jsou samotné dveře nebo klika na dotek horké. V takovém případě se dveře snažíme utěsnit, aby se k nám nedostal kouř z vedlejší místnosti. Využít můžeme například deku, oblečení nebo nějaký hadr, pokud možno mokrý. Pokud se stane, že začne hořet oděv, který máme na sobě, chováme se podle tří pravidel, která zní: „zastav se, lehni si a kutálej se“. Během a rychlými pohyby se oheň může naopak rozšířit. Na zemi si zakryjeme obličej pomocí dlaní a co nejrychleji se budeme kutálet, podobně jako kdybychom chtěli válet sudy, dokud oblečení neuhásíme. Člověka, kterému hoří oděv nikdy nehasíme vodou, pokud se do ní nemůže celý ponořit, protože bychom ho naopak ještě opařili párou, která by při hašení vznikla (Kvarčák, 2005).

1.7.5. Havárie

Havárie jsou mimořádné události, které vznikají v důsledku lidské činnosti. Havárie mohou způsobovat velmi malé, ale i velmi rozsáhlé škody. Mohou ohrožovat naše zdraví i životy, ničit majetek i životní prostředí. Havárie mohou být doprovázeny mnoha ději, jako jsou například výbuchy, požáry, únik nebezpečných látek, a to jak do ovzduší, tak do půdy a

vody, dále může být jejich vlivem zapříčiněno i sesouvání půdy nebo zavalení prostor. Pojem havárie je poměrně rozmanitý a může popisovat několik typů událostí. Prvním typem jsou havárie, se kterými se setkáme asi nejčastěji a tím jsou dopravní nehody. Dopravní nehody se netýkají jen automobilů, ale i plavidel, letadel nebo železniční dopravy. Mohli by sem patřit i nehody lanovek, výtahů nebo jiných prostředků, které využíváme k dopravě z místa na místo. V některých publikacích dopravní nehody mezi haváriemi nenalezneme a jsou jim věnovány materiály, které se týkají přímo jen dopravních nehod (Smetana, Kratochvílová, Kratochvílová, 2012). Dalším typem havárií jsou situace, kdy dochází k úniku nebezpečných látek do ovzduší, tyto havárie jsou obvykle spojovány s průmyslovou výrobou, ale ne vždy s ní opravdu musí souviset. Nebezpečné látky, které mohou být uvolněny do ovzduší najdeme i na benzínových stanicích, v plaveckých bazénech, na stadionech, ve skladech i prodejnách. Únik látek může přímo ohrožovat účastníky mimořádné události, kteří se nachází v blízkosti, kde se havárie stala, ale i široké okolí. Látky, které unikají mohou mít skupenství plynné, kapalné i tuhé. Účinky na organismus závisí na charakteristice každé dané látky, která do okolí uniká, dopady na naše zdraví tak mohou být minimální i smrtelné. Míra, jakou nás látky ohrozí, závisí na několika faktorech. Na tom, o jakou látku se jedná, jaké je její množství a koncentrace a jak dlouhé je doba, kdy jsme působení látky vystaveni. S rostoucí vzdáleností od místa havárie obvykle klesá i koncentrace unikající látky. Vznik havárií může souviset i s přírodními katastrofami, kdy například při povodních nebo zemětřesení dojde k poškození továren a podobně. Únik nebezpečných látek můžeme poznat podle obalů, ve kterých byly látky uchovány, dále podle viditelných projevů, jako je mlha, vlnění vzduchu, přítomný zápach a spontánní hoření s neobvyklou barvou plamene. Kromě těchto projevů nás na únik látky může upozornit i přítomnost syčení unikajícího plynu nebo zvuk výbuchu (Bártlová, 2017). Dalším typem havárií, můžou být havárie se závažnými ekologickými dopady. Sem mohou patřit i havárie předchozího typu, které mají velký negativní dopad na životní prostředí. Patří sem především výbuchy jaderných reaktorů, kdy dochází k šíření radioaktivních látek nebo ionizujícího záření do prostředí. Toto záření velmi výrazně působí jak na obyvatele, tak právě i na životní prostředí. Patří sem i situace, kdy dochází k otravě řek a následnému masivnímu úhynu nejen ryb ale i dalších vodních živočichů. S vodou souvisí další typ ekologických havárií a sice havárie ropných tankerů na moři, při nichž dochází k velkému úniku ropy do vody. Ta může narušit celý mořský ekosystém (Skřehot, 2009).

1.7.6. Chování během havárií

V případě havárií nenajdeme jednotný postup, jak se zachovat, protože havárie mohou způsobovat velmi rozmanité situace, jak vychází i z předchozího textu. Pokud se jedná o havárii, kdy dochází k úniku nebezpečných látek, dozvíme se o tom většinou na základě spuštění sirény všeobecné výstrahy. Pak postupujeme tak, že urychleně opustíme venkovní prostor, popřípadě blízkost havárie a ukryjeme se do nejbližší budovy, kde utěsníme okna a dveře. Pokud je to možné, volíme vyšší patra. Pokud je v domě ventilace a klimatizace, tak oboje vypneme. Informace o tom, jak postupovat dál se dozvíme z rozhlasu rádia nebo televize. Pokud se nacházíme v zamořené oblasti, využijeme pro svou bezpečnost prostředky improvizované ochrany, chráníme si především dýchací cesty, ale i celý povrch těla. V případě, že je vyhlášena evakuace, si připravíme evakuační zavazadlo. Ani při evakuaci neopouštíme budovu bez vyzvání a čekáme na pokyny zasahujících složek (Bártlová, 2017).

Postup, jak se zachovat, se liší v případě havárií jaderných elektráren, kdy dochází k úniku radioaktivních látek, nebo ionizujícího záření. Nejprve se ukryjeme do uzavřené místnosti, naopak od předchozího druhu havárie, volíme, pokud možno sklepní prostory. Nejvhodnější je, pokud místnost směřuje opačným směrem, než je místo havárie. Opět utěsníme okna, dveře i další otvory a vypneme ventilaci. Zapneme si televizi nebo rádio, popřípadě posloucháme, jestli neuslyšíme informace z rozhlasu. Připravíme se na evakuaci. To znamená, že si sbalíme evakuační zavazadlo a připravíme si prostředky improvizované ochrany. Budovu opouštíme jen na pokyny záchranářů. Podle pokynů použijeme jodové přípravky, které zabraňují poškození štítné žlázy vlivem unikající radiace (Mika, Polívka, 2010).

Pokud jsme svědky nebo i účastníky dopravní nehody, zachováme se následovně. Po zastavení vypneme motor a automobil zajistíme ruční brzdou. Abychom upozornili ostatní řidiče, zapneme výstražná světla. Ještě, než vystoupíme z auta, oblékneme si reflexní vestu. Asi 50 metrů od nehody umístíme výstražný trojúhelník. V případě hromadné dopravní nehody voláme na tísňovou linku 112. Tato linka je určena přímo na tyto situace a značně se urychlí reakce integrovaného záchranného systému, než kdybychom obvolávali čísla jednotlivě. V případě hromadné dopravní nehody je vhodné si rovnou rozdělit role, kdy jeden člověk volá na tísňovou linku a další se mohou soustředit na zajištění bezpečnosti na místě nehody a pomáhat raněným. Pokud je některý z účastníků nehody zaklíněný v autě, můžeme se ho pokusit dostat ven. Se zraněným pracujeme co nejšetrněji, abychom mu

naopak nepřítížili, musíme myslet především na poranění páteře. Na prvním místě je však zachování životních funkcí. Vždy dbáme i na svou bezpečnost. Pokud je na místě více raněných, než zachraňujících musíme přestoupit k rychlému roztřídění raněných. První ošetřujeme raněné se zástavou dechu, následně s masivním krvácením. Ranění si mohou pomoci i navzájem, pokud to situace dovoluje. Během nehody bychom se měli co nejrychleji dostat mimo vozovku, především pokud se nehoda stala na místě, kde nemuselo dojít k úplnému zastavení provozu. Umožňuje-li to situace, místo nehody vyfotíme pro následující řešení situace s policií i pojišťovnou. Vždy se řídíme pokyny policie a záchranářů (Weigel, 2020).

1.8. Zařazení tématu mimořádných událostí v RVP

Po zavedení nových kurikulárních dokumentů dostala oblast ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí ve vyučování větší prostor. Oblast se objevuje ve vzdělávacích plánech již od mateřských škol a dále se rozvíjí na školách základních i středních. V roce 2013 došlo k revizi vzdělávacích programů pro základní školy a toto téma bylo ještě více rozvinuto a specifikováno. Odborným garantem oblasti ochrany člověka je Hasičský záchranný sbor ČR, ten se snaží co nejvíce podporovat vyučující v předávání těchto znalostí žákům. Zařazení této problematiky do vyučování pomáhá naplnit cíle státu, který se snaží o zajišťování bezpečnosti občanům. Občané mohou velmi přispět k zajištění bezpečnosti tím, že se budou sami aktivně podílet jak na ochraně svého zdraví, života, majetku, tak i nad ochranou zdraví, života a majetku ostatních obyvatel a budou věnovat i péči ochraně životního prostředí. V prvních chvílích mimořádné události vždy záleží na chování konkrétního člověka a podle toho vznikají z mimořádných událostí důsledky. K tomu, abychom se správně rozhodli, jak se zachováme, je velmi důležité mít určité znalosti a dovednosti. Znalosti, dovednosti i postoje které můžeme v krizových situacích využít získáme právě ve škole. Proto je zařazení tématu mimořádných událostí do rámcových vzdělávacích programů velmi důležité. Nepřípravenost vyvolává paniku a zabraňuje orientaci v náročné situaci. Vzdělávání budoucích generací k zodpovědnosti k životu vlastnímu i životu ostatních přináší ulehčení práce záchranných složek i přenášení znalostí na další členy společnosti, jak jsou rodiče, prarodiče a další členy rodiny žáků (Talichová 2017).

Cílem výuky ochrany člověka je připravit budoucí generaci na to, aby si už od útlého věku dokázala v neočekávaných a mimořádných situacích poradit. Hasičský záchranný sbor ČR

se snaží průběžně doplňovat výuku o nová aktuální témata, a tak výuku obohatit. Chránit sám sebe a svoje zdraví, ale i zdraví svého okolí patří mezi základní lidské kompetence. Pokud žáci budou vědět, jak se zachovat, výrazně se sníží riziko z ohrožení mimořádnými událostmi. Generální ředitelství HZS ČR zpracovává ve spolupráci s Ministerstvem vnitra a Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy pomůcku pro učitele, který nabízí pedagogům soubor pojmů, z této oblasti i možnosti, jak učivo rozložit. Materiál najdeme pod názvem „Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách“. Materiál, jak už z názvu vyplývá je primárně určen pro učitele základních škol. Kromě již zmíněných základních pojmů a rozvržení učiva obsahuje i očekávané výstupy, doporučené metody a formy práce, ale i další zdroje literatury, nápady na využití různých pomůcek a také možné testové otázky, pro ověření získaných znalostí. Celý materiál je volně ke stažení na webových stránkách generálního ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR. Hasičský záchranný sbor si vymezuje celkem osm hlavních aktivit, pomocí nichž chce zefektivnit edukaci žáků v dané oblasti. První aktivita se týká vytváření nových studijních materiálů pro výuku včetně učebnic, a to jak v tištěné, tak i elektronické podobě. Dále se snaží pomáhat učitelům s přípravou praktických cvičení nebo organizací projektových dní ve škole. Aktivity nejsou zaměřeny jen na předávání znalostí žákům, HZS ČR se snaží připravovat učitele v rámci dalšího vzdělávání. Akreditované kurzy jsou pro učitele připraveny zdarma a nejsou určeny jen učitelům základních škol, ale i těm středoškolským. Tyto kurzy organizuje již zmíněný Hasičský záchranný sbor ČR, ale i Národní institut pro další vzdělávání a Asociace Záchranný kruh. Další aktivitou v rámci zlepšování edukace žáků je pořádání besed pro žáky, žáky i učitele, včetně žáků pedagogických fakult. Stejně tam probíhají i exkurze školních kolektivů na stanice Hasičských záchranných sborů v krajích. Kromě jednorázových projektových dní probíhají i dlouhodobé výukové programy. Příkladem je projekt Hasík CZ, který pořádá besedy pro žáky druhých a šestých ročníků základních škol a ve druhém ročníku na středních školách. Dalším projektem již zmíněný portál Asociace Záchranný kruh, kde je možné najít mnoho rad i vzdělávacích materiálů. Na tomto portálu se mohou školy registrovat a dostávat tak nejnovější informace z dané problematiky. Zážitkové vzdělávací programy nabízí i Svět záchranářů Karlovy Vary, jedná se o centrum zdraví a bezpečí. Jednotlivé Hasičské záchranné sbory krajů pořádají nejrůznější pohybově vědomostní soutěže, které přispívají ke vzdělávání zábavnou formou. Další aktivity pořádá HZS jednotlivých krajů samostatně nebo ve spolupráci s dalšími složkami IZS. Akce nejsou organizovány jen pro školy, ale i

pro širokou veřejnost nebo konkrétní skupiny obyvatel. Příkladem akcí jsou Den otevřených dveří, Den dětí, Den složek IZS, Den hasičstva. Akce jsou spojeny s přehlídkou činností jednotlivých složek, ukázkou techniky a výzbroje. Hasičský záchranný sbor ČR vydává pravidelně články, které mohou pomoci v lepší orientaci v tématech týkajících se ochrany obyvatelstva (Talichová, 2017).

Na webových stránkách clanky.rvp.cz můžeme najít návrh, jak učivo rozložit na kterém stupni škol. Důraz by měl být kladen na učení pomocí praktických nácviků a ukázek, a to v každém stupni škol. Vzhledem k tomu, že praktická část mé diplomové práce je zaměřena na středoškoláky od prvního do čtvrtého ročníku, nastíním možné rozvržení látky na druhém stupni základní školy. V šestém ročníku je cílem výuky rozvíjet u žáků schopnost se adekvátně zachovat v případě, že vzniká mimořádná událost a dochází k nařízené evakuaci. Mezi učivo bychom do šestého ročníku měli zahrnout klasifikaci mimořádných událostí, a dále pojmy jako varovný signál všeobecná výstraha, evakuace, ukrytí a nouzové přežití, povodně a zátopové oblasti, péče o zdraví a poskytování první pomoci, prevence úrazů. Na tato témata navážeme v sedmém ročníku, kde se zaměříme na to, abychom v žácích rozvíjeli znalosti a dovednosti pro prevenci požárů, a pro adekvátní reakci v případě, že požár vznikne. Mezi učivo by se tedy řadilo téma požárů a jejich rizik, ochrana před úrazy elektrickým proudem, péče o zdraví a poskytování první pomoci. V osmém ročníku je cílem rozvíjet žákovi schopnosti v rozpoznávání příčin a projevů rizikového chování, včetně dopadů na zdraví. Dalším cílem je, aby žák aplikoval v praxi zásady bezpečného chování při mimořádných událostech, způsobené lidským faktorem. Učivo, které by do osmého ročníku spadalo, se týká integrovaného záchranného systému, mimořádných událostí a krizového řízení, individuální a improvizované ochrany, havárií, terorismu a extremismu, péče o zdraví a první pomoci. Znalost první pomoci patří beze sporu k jedné z nejdůležitějších, proto je na ni kladen důraz v každém roce. V devátém ročníku rozvíjíme žákovi schopnosti aplikovat správné postupy chování v případě mimořádných událostí, které jsou způsobeny přírodními vlivy a dbáme na prevenci v péči o zdraví. Žák se učí poskytování pomoci v případě, že se stane svědkem úrazu nebo násilí. Učivo, které zařadíme do devátého ročníku se skládá z charakteristiky mimořádných událostí, které jsou způsobeny přírodními vlivy, informací usnadňující přežití v přírodě, prevence úrazů a nemocí, které souvisí s prací a opět je tu část učiva věnovaná poskytování první pomoci. Důraz je kladen na propojování učiva a spirálovité rozvíjení látky. Látka může být rozdělena do více předmětů, ale i tak je potřeba

ji propojovat. Jak je patrné z toho, že některá témata zařazujeme ve více ročnících, je důležité, aby byla látka opakována a znalosti tím lépe upevňovány (Kolektiv autorů, 2012).

1.8.1. Zařazení tématu mimořádných událostí do konkrétních oborů

Jak jsem již uvedla, téma mimořádných událostí lze vyučovat v rámci jednoho předmětu, nebo ho integrovat do více předmětů. Nejčastěji dochází k začlenění do následujících předmětů. Na prvním stupni by se jednalo o předměty člověk a jeho svět, informační technologie, ale i cizí jazyk. Poslední uvedený předmět může znít překvapivě, ale může žákovi i na prvním stupni zlepšit komunikaci, pokud by byl účastníkem mimořádné události v zahraničí. Na druhém stupni se přidávají ještě předměty jako výchova k občanství, fyzika, chemie, přírodopis, zeměpis, výchova ke zdraví, tělesná výchova a člověk a svět práce. Výchova k občanství cílí především na roli člověka ve společnosti. Snaží se o to, aby žáci rozlišovali rozdíl mezi vlastenectvím a projevy nacionalismu, zdůvodňuje nepřijatelnost vandalismu a klade důraz na solidaritu mezi lidmi. Dále také zaujímá postoje proti projevům netolerantního, rasistického nebo xenofobního jednání. Objasňuje souvislosti globálních i lokálních problémů a uvádí postupy jejich řešení. Ve fyzice se žáci setkávají s různými energetickými zdroji a jejich vlivem na životní prostředí. Chemie je zaměřená především na bezpečnost práce s dostupnými látkami a zhodnocení jejich bezpečnosti, dále aplikuje poznatky o faktorech, které ovlivňují chemické reakce v praxi a hodnotí využívání surovin z hlediska udržitelného rozvoje na zemi. V přírodopise se žáci setkávají s biologii živočichů, člověka i s neživou přírodou. Probrání látky je seznámí s příčinami různých onemocnění, významem jednotlivých živočišných druhů a možnostmi pozorování podnebí a počasí na život na Zemi. Do přírodopisu bývá někdy začleňována i první pomoc a prevence úrazů. V zeměpisu se žáci setkají s přírodními i společenskými vlivy na životní prostředí, a dále s ochranou člověka v případě živelných pohrom. Ve výchově ke zdraví je kladen důraz na činnosti pozitivně ovlivňující zdraví a bezpečné chování i na vyhýbání se látkám, způsobující závislosti. Předmět člověk a svět práce žákům představuje témata jako práce s technickými materiály, zásady bezpečnosti práce a hygieny práce, poskytování první pomoci při úrazu, včetně úrazů způsobených zvířetem. Dále se žáci seznámí s provozem a údržbou domácnosti, přípravou pokrmů a využitím digitálních technologií (Kolektiv autorů, 2012).

2. Praktická část

Praktická část této práce obsahuje vyhodnocení dotazníkového šetření mezi žáky na středních školách a návrh možné hodiny, která by měla za úkol zlepšit vědomosti žáků v oblasti chování za mimořádných událostí. Na základě prostudování odborné literatury jsem vytvořila online dotazník, který obsahoval 27 otázek. Na dotazníky reagovalo celkem 178 žáků středních škol. Pomocí dotazníku jsem se snažila zjistit, jaké mají žáci středních škol znalosti v oblasti chování za mimořádných událostí. Zda ví, jak se zachovat v případě, že zazní signál všeobecné výstrahy, když jsou účastníky požáru nebo při povodních. Výsledky mohou sloužit i k porovnání plánovaného a realizovaného učiva ve školách.

2.1. Cíle a výzkumné otázky praktické části

Hlavní cíl výzkumu: Zjistit, pomocí počtu správných odpovědí, jaké znalosti mají žáci vybraných středních škol o chování za mimořádných událostí. Na základě zjištěných vědomostí vytvoření struktury přednášky, která žákům doplní chybějící informace.

1. dílčí cíl: Zjistit, zda žáci vybraných středních škol ví, jak se mají zachovat v případě, že zazní signál všeobecné výstrahy.

2. dílčí cíl: Zjistit, zda žáci vybraných středních škol znají složky integrovaného záchranného systému a číslo na tísňovou linku.

3. dílčí cíl: Zjistit, zda žáci vybraných středních škol ví, jaké situace se řadí mezi mimořádné události.

Hlavní výzkumná otázka: Jaké znalosti mají žáci vybraných středních škol o chování za mimořádných událostí?

Výzkumná otázka č.1: Ví žáci vybraných středních škol, jak se zachovat v případě, že zazní signál všeobecné výstrahy?

Výzkumná otázka č.2: Znají žáci vybraných středních škol složky integrovaného záchranného systému?

Výzkumná otázka č.3: Ví žáci vybraných středních škol, jaké situace se řadí mezi mimořádné události?

2.2. Metodika výzkumu

V následujícím textu charakterizují metodiku výzkumu. Charakterizují jak výzkumný nástroj, tak i cílovou skupinu respondentů, kteří se výzkumu účastnili.

2.2.1. Nástroj výzkumu a popis cílové skupiny

Jako výzkumný nástroj byl použit online dotazník. Tento dotazník jsem vytvořila přes Google formulář a následně odeslala odkaz učitelům nebo žákům středních škol. Dotazník byl tvořen především uzavřenými otázkami, kde měli respondenti vybrat jednu či více správných odpovědí. Otevřená otázka zde byla jedna. Všichni respondenti byli kontaktováni online a měli pokyny jen vypracovat zadaný dotazník bez pomoci jakékoliv literatury či internetových zdrojů. Někteří žáci obdrželi dotazník zprostředkovaně od svých vyučujících, kteří byli požádáni o spolupráci. I tyto vyučující jsem požádala, aby žáky vyzvali k tomu, vypracovat dotazník bez jakékoliv pomoci. Dotazník byl tvořen 27 otázkami. První část dotazníku slouží k rozřazení žáků podle ročníku a školy, kterou navštěvují. Následovala část věnovaná konkrétním mimořádným událostem a postupům během nich. Žáci také odpovídali na otázky týkající se probírání tématu mimořádných událostí ve škole, v jakém ročníku se s tématem setkali a zda si pamatují, že se o tématu vůbec učili. V otázkách byla i zmínka o tom, zda žáci mají sami pocit, že ví, jak se v mimořádných situacích zachovat.

Elektronický dotazník jsem mezi respondenty šířila online cestou. Link byl předáván pomocí emailu, nebo sociálních sítí. Každý respondent, který byl požádán o další šíření dotazníku mezi své spolužáky, byl seznámen s požadavky na vypracování dotazníku. Sepsala jsme pokyny, které jsem zasílala spolu s dotazníkem, a požadovala, aby byly připojeny k dotazníku pro další respondenty. V podstatě se jednalo o jakýsi průvodní dopis. Ten obsahoval požadavky jako je samostatné vypracování dotazníku bez využití jakýchkoliv informačních zdrojů, co nejrychlejší vyplnění a požadavky týkající se samotného respondenta. Tedy že se musí jednat o žáka střední školy, který navštěvuje kterýkoliv ročník. Šetření probíhalo v období měsíce března roku 2021. Respondenti byli tedy žáci vybraných středních škol. Konkrétně střední zdravotnické školy, všeobecného gymnázia, pedagogické školy, obchodní akademie, střední průmyslové školy, střední odborné školy řemesel a střední odborné školy pro administrativu. Tyto školy nalezneme v Praze, v České Třebové v Pardubickém kraji, v Kutné Hoře a v Kolíně, obě města ve Středočeském kraji. Oslovovala jsem různé ročníky, s tím, že jsem se snažila, aby každý ročník byl zastoupen alespoň dvaceti žáky. Respondenti se pohybují na věkové hranici od 15 do 20 let. Pohlaví nehrálo roli v tom,

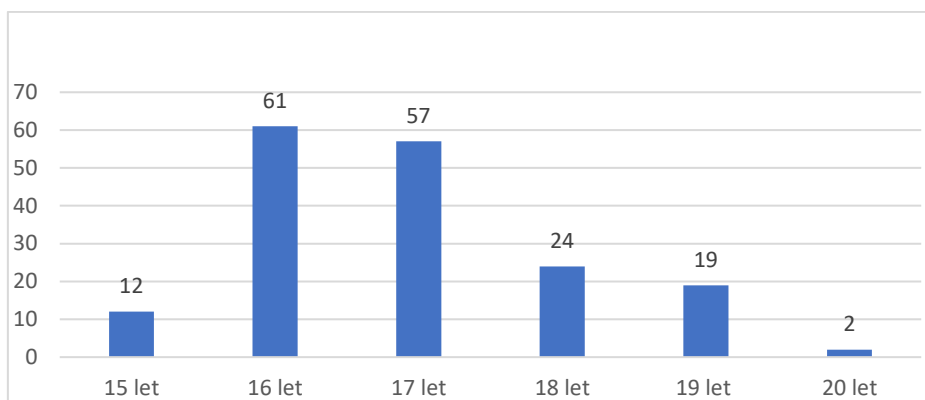
zda se respondent může účastnit dotazníku, takže mohli odpovídat jak ženy, tak muži. Na přijímání odpovědí jsem vymežila tři týdny, ale nakonec mi všichni oslovení potenciální respondenti odpověděli během deseti dnů.

2.3. Výsledky dotazníkového šetření

V následující části diplomové práce vyhodnotím výsledky dotazníkového šetření, které jsem provedla pomocí online dotazníků na vybraných středních školách. Každou otázku vyhodnotím zvlášť a výsledky shrnu v grafech, aby bylo lépe znázorněno, jak si v které otázce žáci vedli. Celkem odpovídalo 178 žáků, z toho tři se odmítli účastnit studie. Odpovědi zmíněných třech žáků nebudu do výsledků zařazovat. Použitelné odpovědi je možné vyhodnotit od 175 respondentů. Z celkového počtu 175 respondentů je 32 mužů, tento počet je představován 18,3 % a 143 žen, tedy 81,7 %. Žáky z konkrétních škol jsem vybírala přes známé učitele, kteří mi nabídli pomoc při tvorbě diplomové práce. Těmto vyučujícím jsem poslala odkaz na online dotazník a oni ho následně distribuovali mezi své žáky. Některé z respondentů jsem kontaktovala sama a oni dotazník poslali svým spolužákům. Nyní rozeberu jednotlivé otázky a odpovědi, jaké žáci vybrali. Začnu otázkou číslo tři, protože první otázka se vztahuje k povolení použít odpovědi ve studii a druhá poměru pohlaví mezi dotazovanými, což jsem zmínila již v předchozím textu.

Otázka: Kolik je ti let?

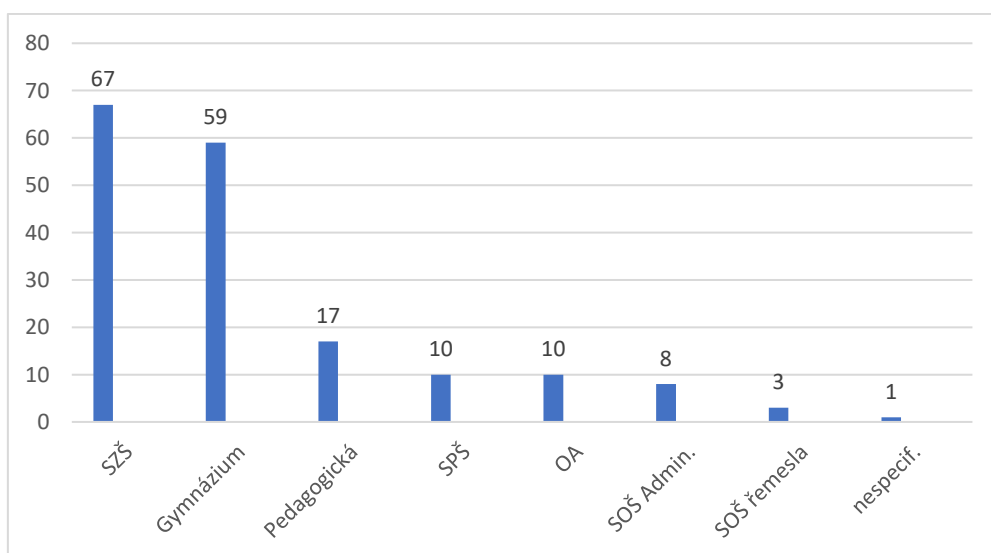
Žáci mohli vybrat z šesti možností od 15 do 20 let, popřípadě vyplnit jiný věk do volné kolonky. Ve věku 15 let je 12 žáků, to je celkem 6,8 % žáků. Ve věku 16 let je 61 žáků, tedy 34,9 %. Ve věku 17 let je 57 žáků, v procentech 32,6 %. Ve věku 18 let je 24 žáků, tedy 13,7 %. Ve věku 19 let je 19 žáků, což je 10,9 %. Ve věku 20 let jsou 2 žáci a tedy 1,1 %. Volnou kolonku pro vypsání jiného věku žádný žák nevyužil. Odpovědi shrnuje následující graf.

Graf 1 – Kolik je ti let?

Otázka: Jakou střední školu navštěvuješ? (Napiš druh školy a obor)

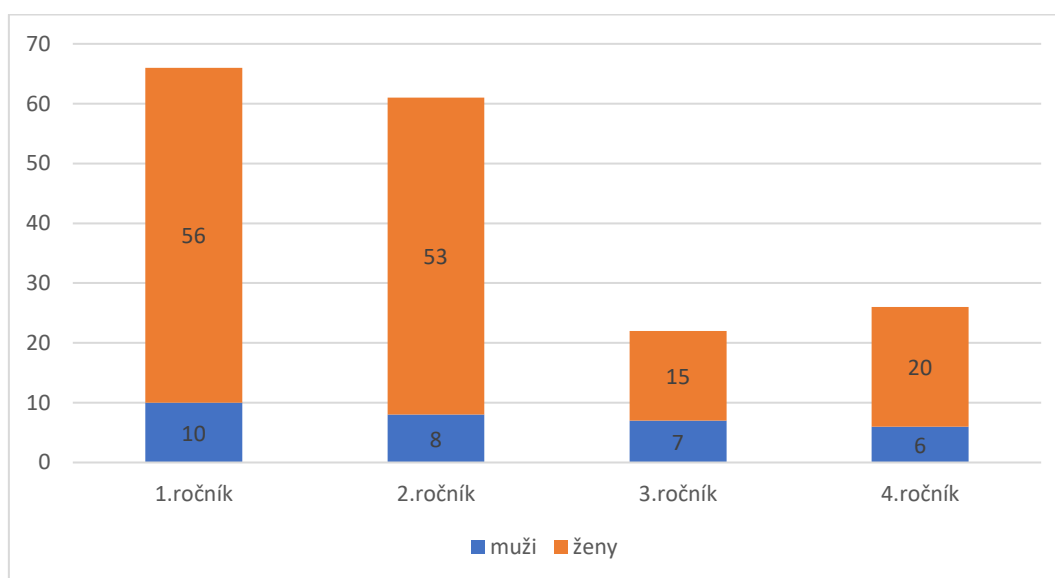
Nejvíce odpovědí zaslali žáci střední zdravotnické školy, bylo jich celkem 67, tedy celkem 38,3 % žáků. Druhý nejvyšší počet žáků, kteří se účastnili dotazníku, je ze všeobecných gymnázií a je jich 59 v procentech 33,7 %. Ze střední pedagogické školy odpovídalo 17 žáků, tedy 9,7 %. Ze střední průmyslové školy bylo 10 žáků, tedy 5,7 %. Z obchodní akademie bylo 10 žáků, tedy taktéž 5,7 %. Ze střední odborné školy pro administrativu bylo 8 žáků, což je 4,6 % žáků. Střední odbornou školu řemesel zastupují v dotaznících jen 3 žáci, tedy 1,7 %. Zbývá 1 žák, který nespecifikoval střední školu, kterou navštěvuje a do odpovědi napsal jen střední škola, ten představuje 0,6 % odpovědí.

Graf 2 – Jakou školu navštěvuješ?

Otázka: Do jakého chodíš ročníku?

Z dotazníků vyplývá, že první ročník navštěvuje 66 žáků, to odpovídá 37,7 % respondentů. Z toho 10 bylo mužů, tedy 15,2 % a 56 žen, což je 84,8 %. Druhý ročník navštěvuje 61 respondentů, toto číslo představuje 34,9 % odpovědí. Z nich patřilo mužům 8 odpovědí, tedy 13,1 % a ženám 53, tedy 86,9 % odpovědí. Z třetích ročníků odpovídalo celkem 22 žáků, tedy 12,6 %. Z toho se jednalo o 7 mužů, tedy 31,8 % a 15 žen, což je 68,2 %. V posledním neboli čtvrtém ročníku bylo 26 žáků, kteří představují 14,8 % dotazovaných. Jedná se o 6 mužů, tedy 23,1 % a 20 žen, tedy 76,9 %. Pro lepší grafické znázornění přikládám trochu jiný graf, kde jde odlišit odpovědi mužů a žen.

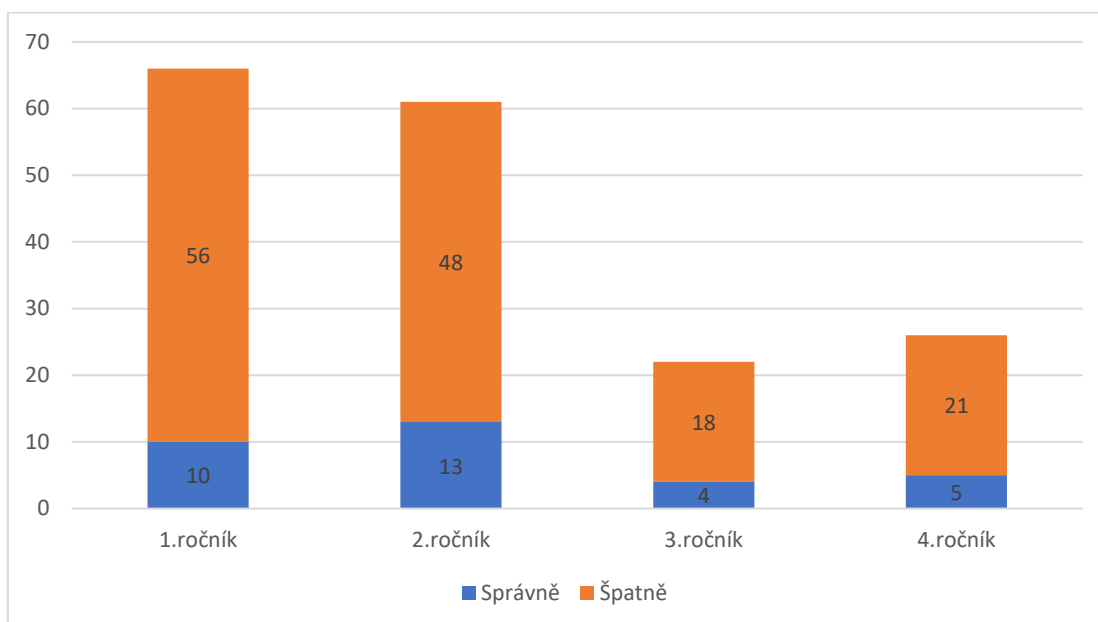
Graf 3 – Do jakého chodíš ročníku?

Otázka: Co si představíš pod pojmem mimořádná událost? (lze zaškrtnout více možností)

Žáci mohli vybírat z následujících odpovědí:

- Škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy, a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí.
- Situace, která je nečekaná, ale může být i pozitivní událostí.
- Oslava narozenin.
- Událost, která může při nepřipravenosti obyvatelstva vyvolat paniku.

Za správnou odpověď je považováno, pokud žák vybral první a poslední možnost. Pokud vybral jen jednu z nich, nebo jinou odpověď, je jeho odpověď brána jako chybná. Odpovědi jsem rozdělila podle ročníku, který žáci navštěvují, takže vždy srovnávám odpovědi žáků ze stejného ročníku. V prvním ročníku odpovědělo z 66 respondentů 10 správně a 56 chybně. Správných odpovědí bylo v prvním ročníku 15,2 % a chybných 84,8 %. Ve druhém ročníku odpovědělo z 61 respondentů 13 správně a 48 vybralo odpověď chybnou. V procentech je to 21,3 % správných odpovědí a 78,7 % chybných odpovědí. Z třetího ročníku odpověděli správně 4 žáci a 18 špatně, z celkových 22 žáků. V procentech je to 18,2 % správných odpovědí a 81,8 % chybných odpovědí. Ve čtvrtém ročníku odpovídalo chybně 21 žáků a správně 5 z celkových 26. Tedy 80,8 % chybně a 19,2 % správně.

Graf 4 – Co si představíš pod pojmem mimořádná událost?

Otázka: Vyber situace, které myslíš, že patří mezi mimořádné události:

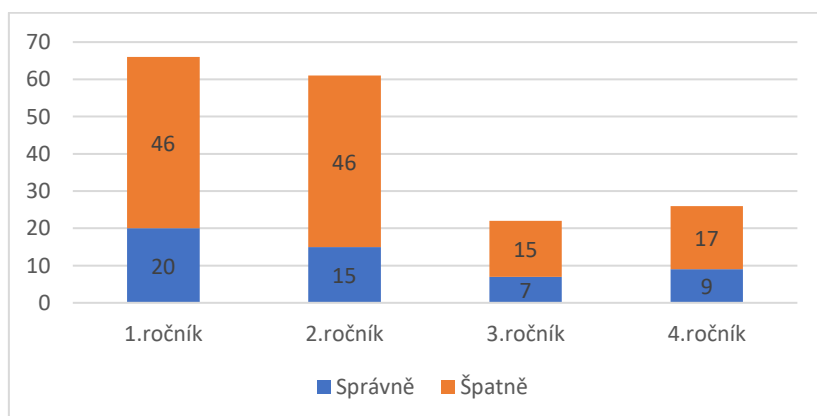
V této otázce mohli žáci vybrat více odpovědí. Za správnou odpověď je považováno, jen pokud žák vybral všechny správné možnosti. Vybírat šlo z následujících variant:

- Hromadná dopravní nehoda
- Kontrola revizorem v MHD
- Prudký déšť

- Zápavy
- Požár domu
- Zemětřesení
- Přemnožení ryb
- Úhyn zvířete v ZOO
- Pandemie
- Zamrznutí rybníka

Za správnou odpověď je považováno, pokud žák zaškrtl variantu: hromadná dopravní nehoda, záplavy, požár domu, zemětřesení a pandemie. Jen kompletní odpověď byla brána jako správná. Odpovědi, které nebyly kompletní byly považovány za chybné.

Žáci prvního ročníku odpověděli správně ve 20 případech, tedy 30,3 % odpovědí bylo správně. Chybných bylo 46 odpovědí, tedy 69,7 % žáků odpovědělo chybně. V druhém ročníku odpovědělo správně 15 žáků, tedy 24,6 % odpovědí bylo správně. Chybně odpovědělo 46 žáků, to je procenty 75,4 % odpovědí chybných. 7 žáků třetího ročníku odpovědělo správně, tedy 31,8 % a 15 špatně, v procentech 68,2 % chybných odpovědí. Ve čtvrtém ročníku odpovědělo 9 žáků správně, tedy 34,6 % odpovědí správných a 17 chybně, tedy 65,7 % odpovědí chybných.

Graf 5 – Vyber situace, které myslíš, že patří mezi mimořádné události

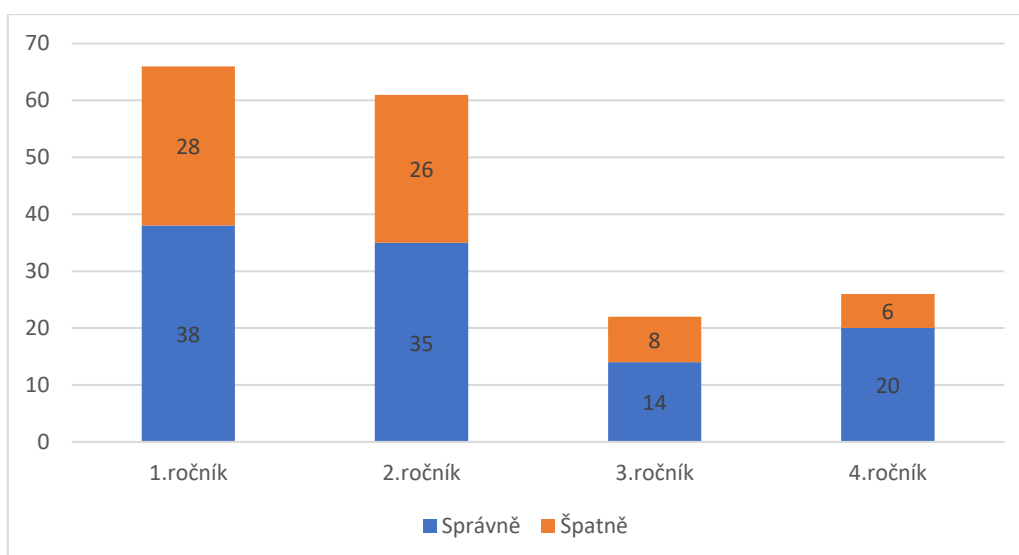
Otázka: Co nebo kdo způsobuje mimořádné události?

Opět se jednalo o otázku, na níž mohli žáci zatrhnout více variant odpovědí. Za správnou odpověď je považováno, pokud žáci zatrhli všechny možnosti, které platí. Pokud žák vybral

jen některé možnosti, tedy jeho odpověď nebyla kompletní, byla tato odpověď považována za chybnou. Vybírat mohli z následujících odpovědí:

- Lidé
- Zvířata
- Přírodní síly (Větr, déšť, gravitační síla...)
- Všechny možnosti jsou správně

Žáci zvolili dvě možnosti odpovídání, proto jsem i já upravila kritéria pro hodnocení. Nejprve jsem jako správnou odpověď považovala, pokud žák vybral poslední možnost a tedy, že všechny možnosti jsou správné. Nemalá část žáků, vybrala jako správnou odpověď všechny varianty. Pokud žák vybral ve své odpovědi všechny varianty i to považuji za správnou odpověď. V prvním ročníku odpovědělo správně 38 žáků, tedy 57,6 % odpovědí bylo správných. Špatně odpovědělo 28 žáků, procenty 42,4 % odpovědí bylo špatných. Ve druhém ročníku odpovědělo správně 35 respondentů, tedy 57,4 % žáků vybralo správnou možnost. Chybně odpovědělo 26 žáků, tedy 42,6 % odpovědí bylo chybných. Třetí ročník byl v odpovědích o několik procent úspěšnější. Správně odpovědělo 14 žáků, tedy 63,6 % a chybně 8 žáků, což je 36,4 % chybných odpovědí. Nejúspěšnější byli žáci čtvrtého ročníku. Správně odpovědělo 20 žáků, tedy 76,9 % správných odpovědí a chybně 6 žáků, tedy 23,1 % odpovědí chybných. Grafické znázornění nabízí následující graf.

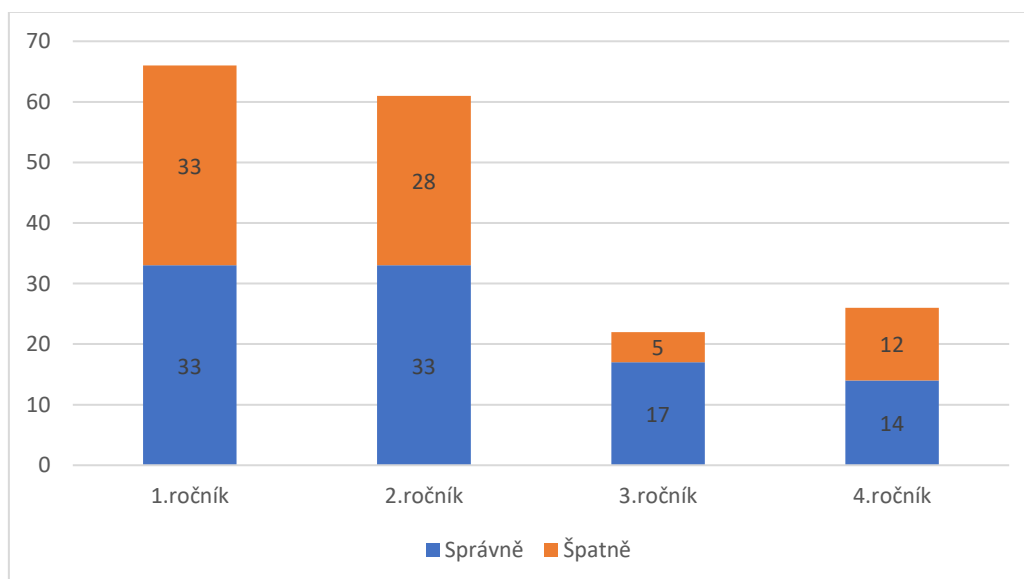
Graf 6 – Co nebo kdo způsobuje mimořádné události?

Otázka: Co je mimořádnou událostí ohroženo?

I v tomto případě se jedná o otázku, kde mohli žáci vybírat z více správných odpovědí. Za správnou odpověď je považováno, pokud žák zaškrtnl všechny správné varianty. Vybrat si mohli z následujících odpovědí:

- Zdraví
- Domluvená schůzka
- Majetek
- Život
- Otevírací doba obchodu
- Životní prostředí

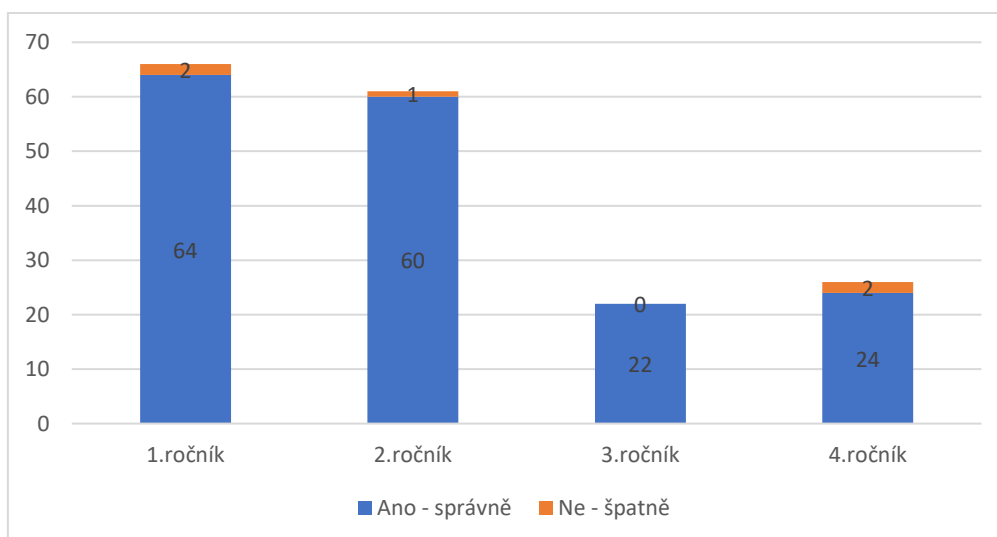
Správná odpověď je ta, která obsahuje vybranou možnost zdraví, majetek, život a životní prostředí. V prvním ročníku vyšly odpovědi naprosto přesně. Bylo 33 správných a stejný počet i špatných odpovědí. V procentech je výsledek přesně 50 % správných a špatných odpovědí. Ve druhém ročníku odpovědělo správně taktéž 33 žáků, ale chybně jen 28. V procentech se tedy výsledky liší oproti prvnímu ročníku. Správně odpovědělo 54,1 % žáků a chybně 45,9 % žáků. Ve třetích ročnících správné odpovědi zvolilo 17 žáků a 5 žáků odpovědělo špatně. Správných odpovědí bylo 77,3 % a 22,7 % bylo chybných odpovědí. Ze čtvrtého ročníku odpovědělo správně 14 žáků a 12 chybně. V procentech 53,8 % správných odpovědí a 46,2 % chybných odpovědí.

Graf 7 – Co je mimořádnou událostí ohroženo?

Otázka: Vyber, co platí – Mezi mimořádné události způsobené přírodními vlivy patří například povodně nebo zemětřesení.

V následujících čtyřech otázkách měli žáci vybrat možnost ano nebo ne, podle toho, zda věta platí nebo neplatí. Správná odpověď na tuto otázku byla, pokud žák vybral možnost ano – tedy platí, že mezi mimořádné události způsobené přírodními vlivy patří například povodně nebo zemětřesení. V této otázce bylo mnoho žáků úspěšných. V prvním ročníku vybralo správnou odpověď 64 žáků, tedy 97 % a chybnou odpověď zvolili dva žáci, tedy jen 3 %. Ve druhém ročníku vybralo správnou odpověď 60 žáků, tedy 98,4 % a jen jedna odpověď byla chybná, tedy 1,6 %. Ve třetím ročníku bylo 100 % odpovědí správných, tedy všech 22 žáků zvolilo možnost ano. Ve čtvrtém ročníku bylo správných 24 odpovědí a 2 byly chybné, tedy 92,3 % správných a 7,7 % chybných.

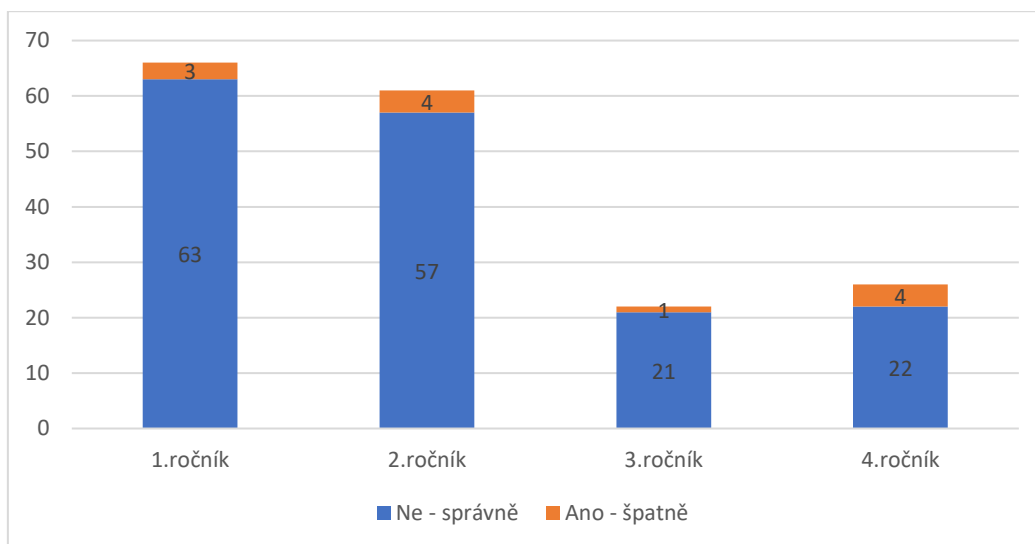

Graf 8 - Mezi mimořádné události způsobené přírodními vlivy patří například povodně nebo zemětřesení.

Otázka: Vyber, co platí – Vulkanická činnost není moc častá, takže mezi mimořádné události nepatří.

Žáci opět vybírali z možnosti ano nebo ne, podle toho, zda si mysleli, že věta platí, či nikoliv. Správnou odpovědí je ne. Tato otázka měla opět velkou míru správných odpovědí. V prvních ročnících odpovědělo správně 63 žáků, tedy 95,5 % a jen 3 odpovědi byly chybné, tedy 4,5 %. Žáci druhých ročníků vybrali správnou možnost v 57 případech, tedy v 93,4 % odpovědí a chybnou ve 4 případech, což se rovná 6,6 % odpovědí. Třetí ročníky, zaslaly 21

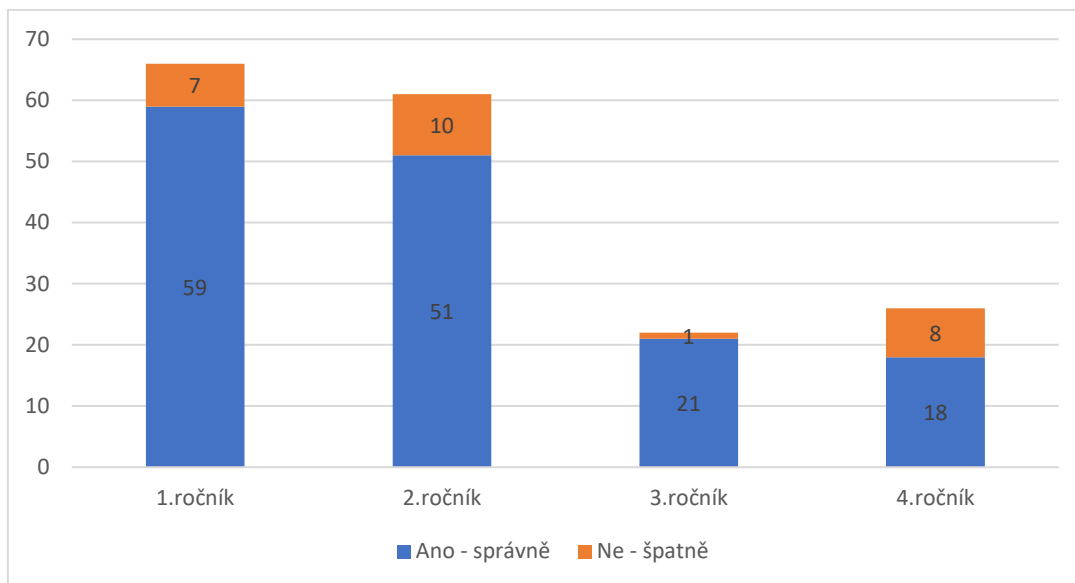
správných a 1 chybnou odpověď, tedy 95,5 % a 4,5 %. Ve čtvrtém ročníku zvolilo správnou odpověď 22, tedy 85,5 % žáků. Chybnou zvolili 4 žáci, tedy 14,4 %.

Graf 9 - Vulkanická činnost není moc častá, takže mezi mimořádné události nepatří.

Otázka: Vyber, co platí – Havárie například továren považujeme za mimořádné události způsobené člověkem.

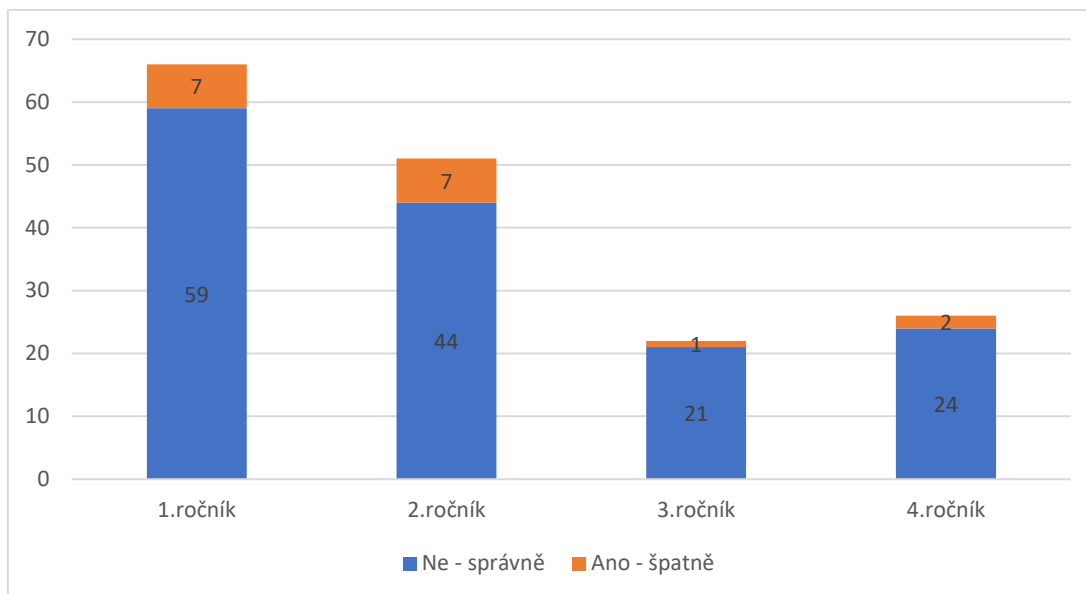
Žáci mohli vybírat z možnosti ano a ne, podle toho, zda si mysleli, že věta „Havárie například továren považujeme za mimořádné události způsobené člověkem“ platí nebo nikoli. V tomto případě je správná odpověď ano, protože věta platí. Z prvních ročníků odpovědělo správně 59 žáků a 7 chybně, tedy 89,4 % a 10,6 %. Druháci odpověděli správně v 51 případech a chybných odpovědí bylo 10. V procentech je to 83,6 % odpovědí správných a 16,4 % odpovědí chybných. Ve třetím ročníku odpovědělo správně 21 žáků a 1 žák vybral odpověď špatně. To je 95,5 % správných odpovědí a 4,5 % chybných. Žáci čtvrtého ročníku zvolili správnou odpověď 18krát, tedy v 69,2 % případů. Chybnou odpověď vybralo 8 žáků, tedy 30,8 % odpovědí bylo chybných.

Graf 10 – Havárie například továren považujeme za mimořádné události způsobené člověkem

Otázka: Vyber, co platí – Války a terorismus nepatří mezi žádný druh mimořádných událostí

Jedná se o poslední otázku, kde mohli žáci vybírat z možnosti ano nebo ne. Správná Odpověď bylo ne – tedy neplatí, že války a terorismus nepatří mezi žádný druh mimořádných událostí. V prvním ročníku odpovědělo správně 59 žáků a tedy 7 žáků odpovědělo chybně. V procentech je to 89,4 % správných odpovědí a 10,6 % chybných. Ve druhých ročnících vybralo správnou odpověď 44 žáků a 7 žáků zvolilo odpověď špatnou. Tyto hodnoty odpovídají 72,1 % správných odpovědí a 27,9 % chybných. Žáci třetích ročníků odpověděli správně 21krát a tedy jen 1 žák odpověděl špatně. V procentech je to 95,5 % správně a 4,5 % špatně. Ve čtvrtém ročníku bylo správně vybráno ne celkem 24krát a ano, tedy chybná odpověď byla vybrána 2krát. Tato čísla mohou být vyjádřena jako 92,3 % správných odpovědí a 7,7 % odpovědí chybných.

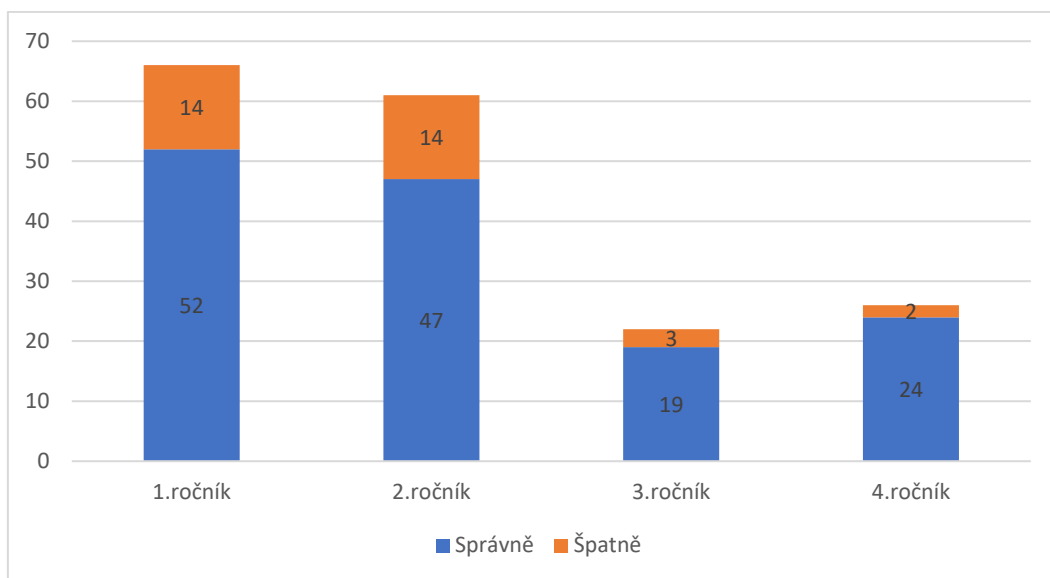
Graf 11 – Války a terorismus nepatří mezi žádný z druhů mimořádných událostí

Otázka: Vyber všechny základní složky integrovaného záchranného systému.

Zde žáci měli vybrat všechny správné varianty, ze všech nabízených možností. Za správnou odpověď je považována jen odpověď, která je kompletní a obsahuje všechny správné varianty. Žáci mohli vybírat z těchto možností:

- Hasičský záchranný sbor České republiky
- Odchytová stanice
- Poskytovatelé zdravotnické záchranné služby
- Policie České republiky
- Zdravotníci zotavovacích akcí pro děti

Správná odpověď byla, pokud žák vybral variantu Hasičský záchranný sbor České republiky, poskytovatelé zdravotnické záchranné služby a policie České republiky. V prvním ročníku vybralo správnou odpověď 52 žáků, tedy 78,8 %, chybných odpovědí bylo 14, v procentech 21,2 %. V druhých ročnících bylo 47 správných odpovědí, tedy 77 % a 14 odpovědí chybných, tedy 23 %. Žáci třetích ročníků vybrali správnou odpověď v 19 případech, toto číslo představuje 86,4 % odpovědí. Chybné odpovědi byly 3 a tedy 13,6 % odpovědí. Žáci čtvrtých ročníků mají opět nejvyšší úspěšnost správných odpovědí. Celkem odpovědělo správně 24 žáků, což je 92,3 % a chybně jen 2 žáci, kteří jsou představováni 7,7 %.

Graf 12 – Vyber všechny základní složky integrovaného záchranného systému

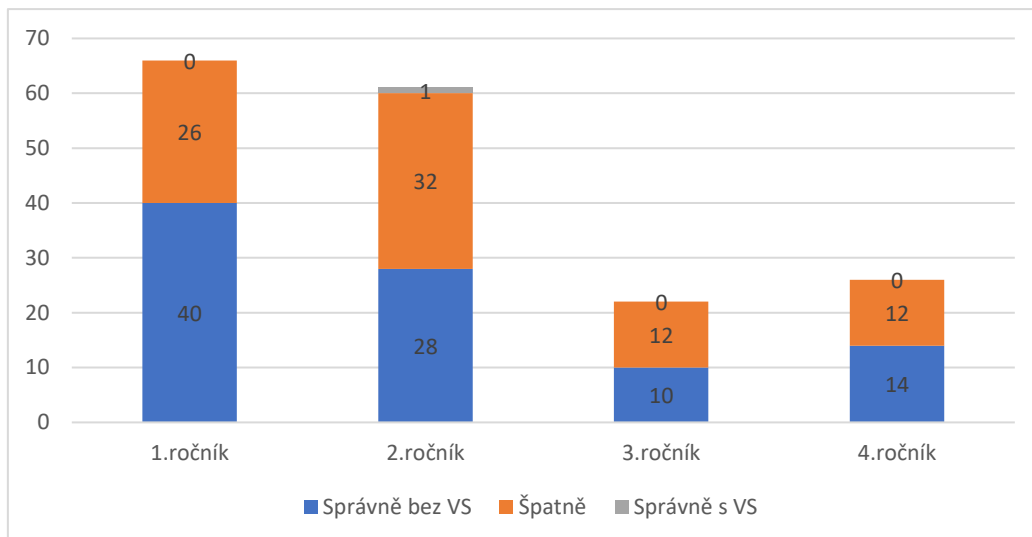
Otázka: Jaké skupiny patří mezi další složky IZS?

Zde žáci mohli vybírat z několika možností. Jejich úkolem bylo zaškrtnout všechny správné varianty. Jen ty odpovědi, které jsou kompletní jsou považovány za správné. Žáci mohli vybírat z následujících variant:

- Městská nebo obecní policie
- Asociace zdravotních sester
- Záchraný tým Českého červeného kříže
- Horská služba České republiky
- Vězeňská služba

Za správnou odpověď je považováno, pokud žák vybral následující možnosti – městská nebo obecní policie, záchraný tým Českého červeného kříže, horská služba České republiky a vězeňská služba. Tuto otázku zodpověděl správně jen jediný žák, který navštěvoval v době dotazování druhý ročník. V procentech je to ve druhém ročníku 3,3 % správných odpovědí a 96,7 % chybných. Rozhodla jsem se otázku vyhodnotit ještě s možností, že žáci vybrali všechny správné odpovědi, kromě vězeňské služby. To byla nejčastější chyba, že žáci na tuto složku zapomněli. Bez této varianty by v prvním ročníku byl 40 správných odpovědí, tedy 60,6 % a chybných 26, tedy 39,4 %. Ve druhém ročníku by správných odpovědí bylo 29, tedy 45,6 % a chybných 32, což odpovídá 54,4 %. Třetí ročník představuje 10 správných

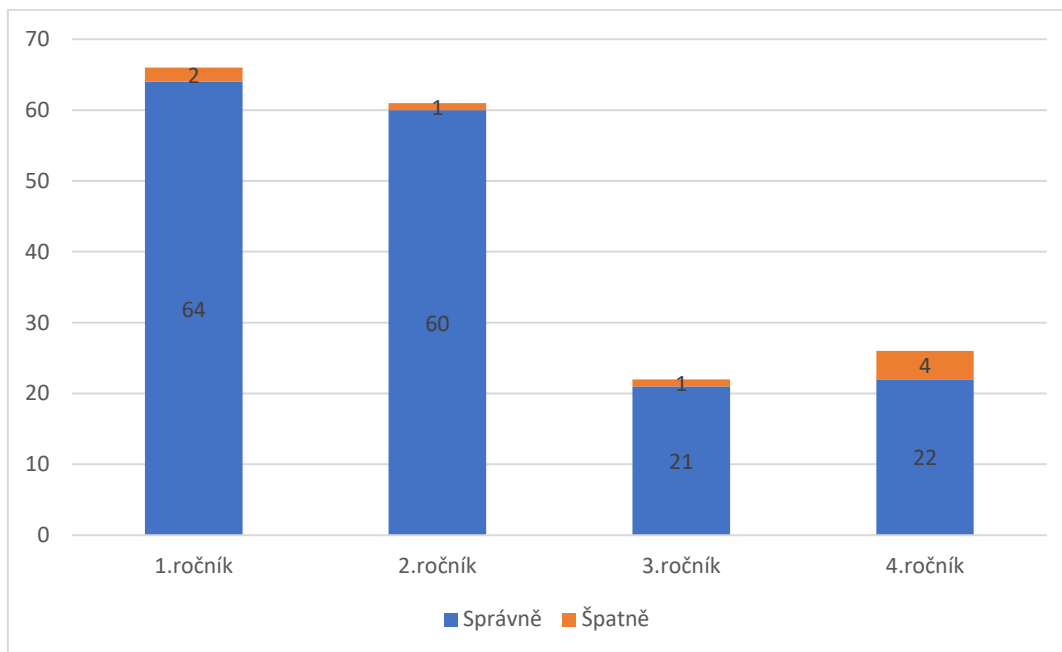
a 12 chybných odpovědí, tedy 45,5 % a 54,5 %. Žáci čtvrtých ročníků odpověděli správně 14 a chybně 12. V procentech správných odpovědí bylo 53,8 % a chybných 46,2 %. Následující graf zobrazuje správné odpovědi jak s vybráním všech variant, tak bez varianty vězeňské služby.

Graf 13 – Jaké skupiny patří mezi další složky IZS

Otázka: Napiš telefonní číslo tísňové linky (je jednotné pro celou Evropu)

Tato otázka byla v dotazníku jako druhá a poslední otevřená. Zde měli žáci prostor pro volnou odpověď. Nemohli tedy vybírat z žádných možností. Správná odpověď byla, pokud žák napsal číslo 112. Jeden ze žáků, konkrétně 2. ročníku, zapsal telefonní číslo 911. I to jsem vybrala jako správnou odpověď, protože přesto, že se jedná o linku užívanou především v Americe, dojde po vytočení tohoto čísla k přepojení na linku 112. Celkově měla tato otázka vysokou úspěšnost správných odpovědí. Z 66 respondentů v prvním ročníku, odpovědělo správně 64, tedy 97 %. V druhém ročníku vybralo správnou odpověď 60 žáků z 61, což odpovídá 98,4 % odpovědí. Ve třetím ročníku vybralo správnou odpověď 21 žáků a jen jedna odpověď byla chybná, tedy 95,5 % správně a 0,5 % odpovědí chybně. 22 žáků čtvrtého ročníku vybralo správnou odpověď a 4 žáci odpověď chybnou. V procentech je to 84,6 % odpovědí správných a 15,4 % chybných.

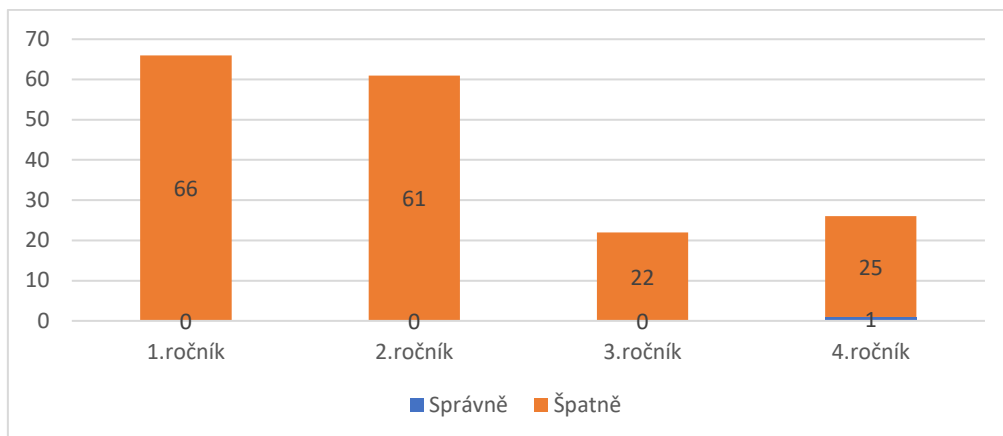
Graf 14 – Napiš telefonní číslo tísňové linky (jednotné pro celou Evropu)

Otázka: Víš, jak probíhá varování obyvatelstva, v případě vzniklé mimořádné události?

Jedná se o otázku s velmi vysokou neúspěšností. Žáci mohli vybírat z následujících možností:

- Sirénou
- Osobně
- Prostřednictvím večerních zpráv
- Místním informačním systémem (rozhlasem)
- Pojízdným tlampačem

Žáci měli zvolit všechny možné varianty. Správná odpověď byla, pokud vybrali možnosti: sirénou, osobně, místním informačním systémem (rozhlasem), pojízdným tlampačem. Správná odpověď přišla jen jedna, od žáka ze čtvrtého ročníku. Ve čtvrtém ročníku je tedy 3,8 % správných odpovědí a 96,2 % chybných. V ostatních ročnících se jedná o 100 % chybných odpovědí.

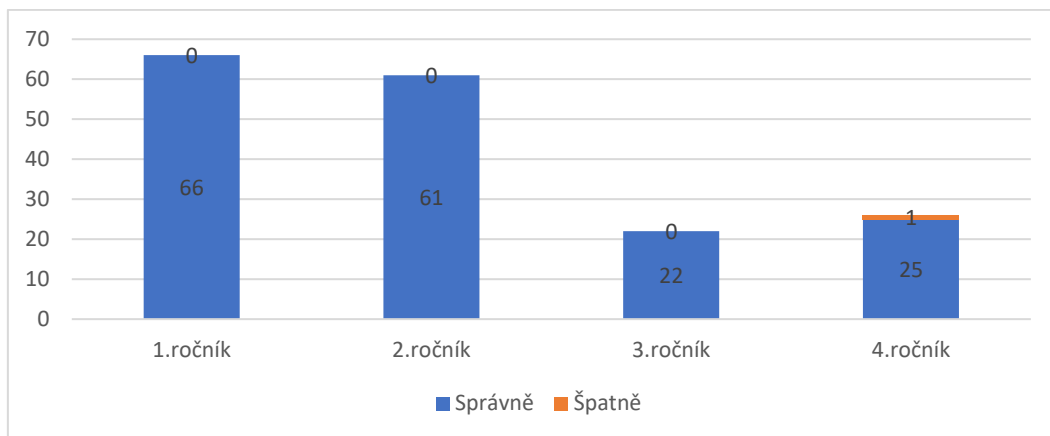
Graf 15 – Víš, jak probíhá varování obyvatelstva, v případě vzniklé mimořádné události?

Otázka: Kdy probíhá zkouška sirén?

V této otázce mohli žáci vybrat jen jednu správnou odpověď. Vybrat si mohli z těchto možností:

- Každý týden ve středu
- Každý rok 1.dubna
- Každý měsíc, vždy první středu v měsíci
- V poledne, kterýkoliv den, který si zvolí obecní úřad, minimálně však jednou za měsíc.

Za správnou odpověď je považována možnost – každý měsíc, vždy první středu v měsíci. V prvních, druhých i třetích ročnících je 100 % odpovědí správných. Jediná chybná odpověď je od jednoho žáka čtvrtého ročníku. V procentech je to 96,2 % správných odpovědí a 3,8 % odpovědí chybných.

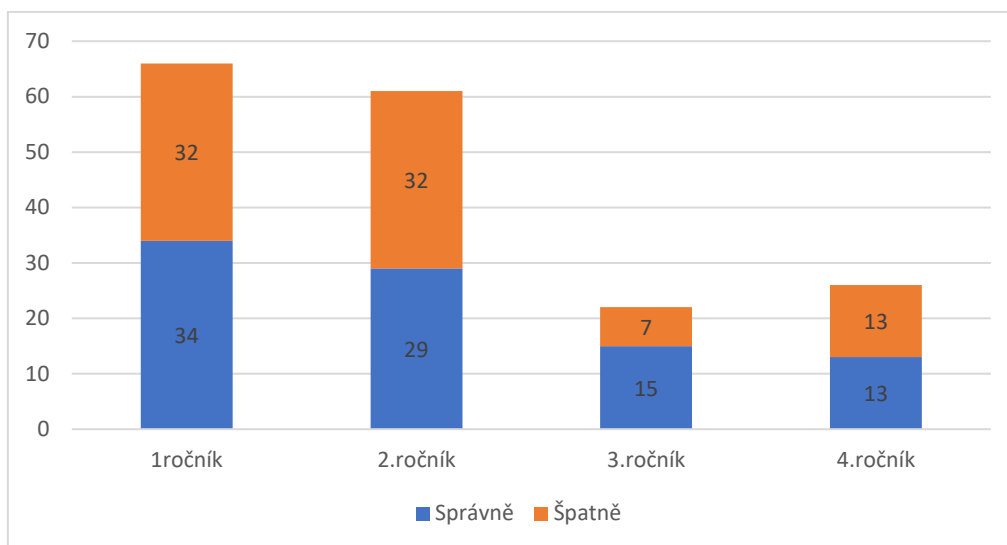
Graf 16 – Kdy probíhá zkouška sirén?

Otázka: Jak vypadá signál všeobecné výstrahy?

Žáci měli vybrat jednu odpověď ze čtyř nabízených. Volit mohli mezi následujícími možnostmi:

- Všude ve městě začnou blikat lampy
- Kolísavý tón po dobu 140 sekund zvuk sirény
- Souvislý tón po dobu 140 sekund zvuk sirény
- Spuštění státní hymny z rozhlasu

Správná odpověď byla, pokud žák vybral druhou možnost, a tedy kolísavý tón po dobu 140 sekund zvuk sirény. V prvním ročníku vybralo správnou odpověď 34 žáků a 32, vybralo špatnou možnost. Celkově tedy 51,5 % správných odpovědí a 48,5 % chybných. Ve druhém ročníku zvolilo správnou možnost 29 žáků a 32 špatnou. V procentech je to 47,5 % správných odpovědí a 52,5 % chybných. Žáci třetího ročníku vybrali správnou možnost 15krát a tedy 7 odpovědí bylo chybných. To odpovídá 68,2 % správných odpovědí a 31,8 % chybných odpovědí. Ze čtvrtého ročníku přišlo 13 správných odpovědí a 13 špatných odpovědí, takže je to přesně 50 % správných i chybných odpovědí.

Graf 17 – Jak vypadá signál všeobecné výstrahy?

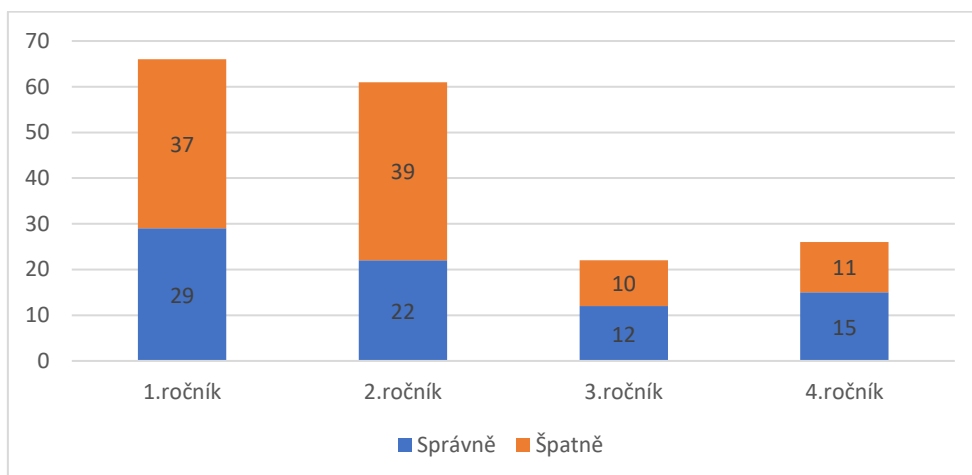
Otázka: Vyber všeobecné zásady pro chování v případě, že zazní signál všeobecné výstrahy.

Žáci mohli vybrat více možností. Správná odpověď byla jen pokud žák vybral všechny správné varianty. Vybírat bylo možné z následujících možností:

- Nedělám nic, dokud mě vyloženě nikdo nevyzve
- Neprodleně se ukryji do jakékoliv budovy
- Zavřu všechna okna i dveře
- Vyvětrám doma ve všech místnostech, aby byl doma čerstvý vzduch
- Zapnu televizi nebo rádio odkud je možné se dozvědět, co se stalo a jak mám pokračovat
- Zavolám na policii

Správná odpověď byla tato: Neprodleně se ukryji do jakékoliv budovy, zavřu všechna okna i dveře, zapnu televizi nebo rádio, odkud je možné se dozvědět co se stalo a jak mám pokračovat. Z prvního ročníku odpovědělo správně 29 žáků a 37 odpovědělo chybně. Správně tedy 43,9 % a chybně 56,1 % odpovědí. Ve druhém ročníku vybralo správnou možnost 22 žáků a 39 chybnou. Správných odpovědí bylo 36,1 % a chybných 53,9 %. Ze třetího ročníku správně zvolilo odpovědi 12 žáků a 10 žáků vybralo chybnou odpověď. Tedy 54,5 % správných odpovědí a 45,5 % chybných. Ze čtvrtého ročníku odpovědělo správně 15

žáků a 11 odpovědělo chybně. V procentech to odpovídá 57,7 % správných odpovědí a 42,3 % chybných.

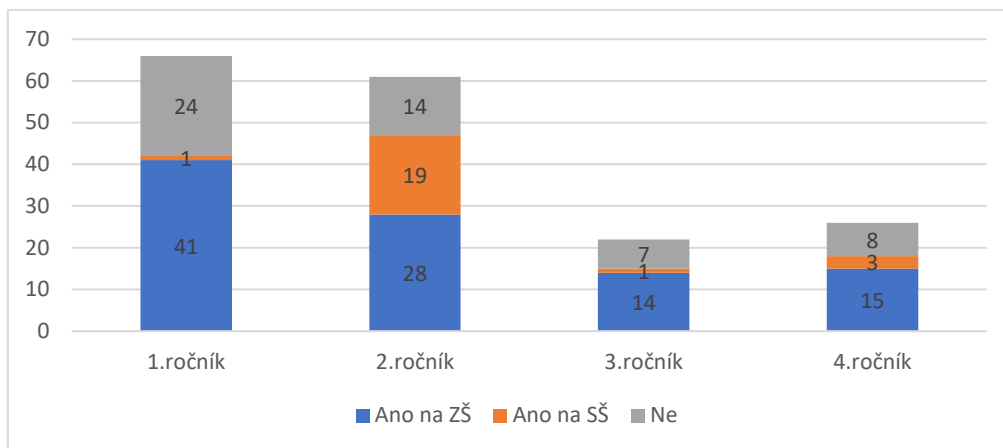

Graf 18 - Vyber všeobecné zásady pro chování v případě, že zazní signál všeobecné výstrahy

Otázka: Učil jsi se ve škole o tom, jak se chovat za mimořádných událostí? (ZŠ nebo SŠ)

Tato otázka nemá žádnou správnou odpověď. Žáci se měli jen zamyslet nad tím, kdy se ve škole učili o chování za mimořádných událostí. Mohli vybrat z možnosti: ano na ZŠ, ano na SŠ a ne. Žáci mohli zaškrtnout jen jednu odpověď.

Z prvního ročníku vybralo odpověď ano na ZŠ 41 žáků, tedy 62,1 %. Ano na SŠ vybral jeden student, tedy 1,5 % a možnost ne vybralo 24 žáků, tedy 36,4 %. Ve druhém ročníku vybralo možnost ano na ZŠ 28 žáků, tedy 45,9 %. Možnost ano na SŠ vybralo 19 žáků, což odpovídá 31,1 %. Možnost ne vybralo 14 žáků, tedy 23 %. Ve třetím ročníku vybralo možnost ano na ZŠ 14 žáků, tedy 63,6 %. Možnost ano na SŠ zvolil 1 žák, tedy 4,6 %. Možnost ne vybralo 7 žáků, tedy 31,8 %. Ve čtvrtém ročníku vybralo možnost ano na ZŠ 15 žáků, tedy 57,7 %. Možnost ano na SŠ zvolili 3 žáci, tedy 11,5 %. Možnost ne vybralo 8 žáků, tedy 30,8 %.

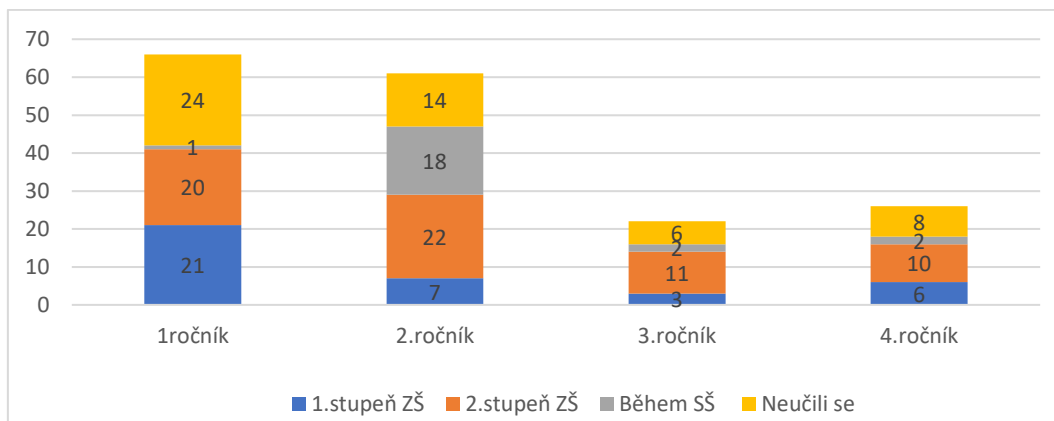
Graf 19 – Učil jsi se ve škole o tom, jak se zachovat za mimořádných událostí?

Otázka: V jakém stupni studia jste se učili o chování za mimořádných situacích?

Žáci mohli zvolit jednu ze čtyř nabízených odpovědí. Vybrat mohli jen jednu z nich. Na výběr měli tyto odpovědi:

- 1. stupeň ZŠ
- 2. stupeň ZŠ
- Během SŠ studia
- O chování za mimořádných situací jsme se neučili

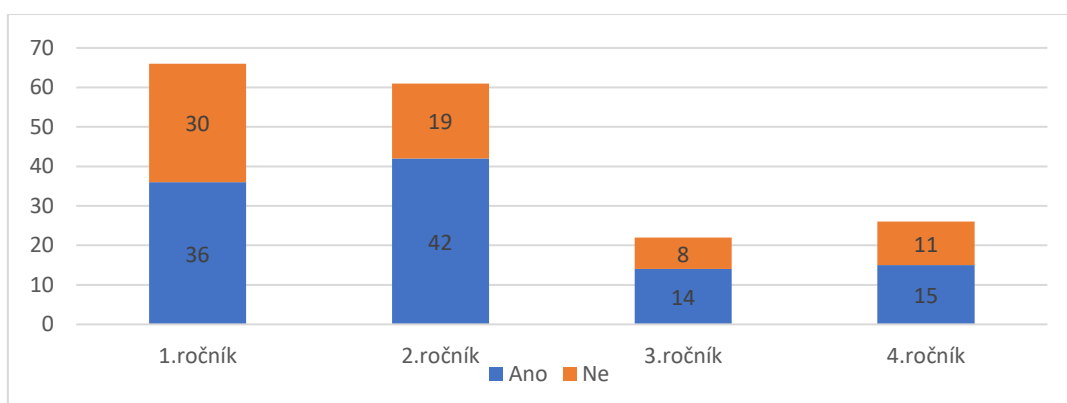
V prvním ročníku zvolilo první možnost, kterou byl 1. stupeň ZŠ, 21 žáků, tedy 31,8 %. Možnost 2. stupeň ZŠ zvolilo 20 žáků, což je 30,3 %. Možnost během SŠ studia vybral 1 žák, tedy 1,5 % a poslední variantu vybralo 24 žáků, tedy 36,4 %. Žáci druhého ročníku odpovídali následovně. První variantu vybralo 7 žáků, tedy 11,5 %. Druhou variantu zvolilo 22 žáků, tedy 36 %. Třetí variantu zvolila 18 žáků, což je 29,5 % a poslední variantu vybralo 14 žáků, procenty 23 %. Ze žáků třetího ročníku, vybrali 3 žáci první variantu první stupeň ZŠ, procenty 13,6 %. Druhou variantu zvolilo 11 žáků, tedy 50 %. Variantu během SŠ studia zvolili 2 žáci, tedy 9,1 %. Poslední variantu, tedy o chování během mimořádných událostí jsme se neučili, vybralo 6 žáků, procenty 27,3 %. V posledním, tedy čtvrtém ročníku zvolilo první variantu 6 žáků, tedy 23,1 %. Druhou možnost zvolilo 10 žáků, tedy 38,5 %. Třetí variantu zvolili 2 žáci, tedy 7,7 %. A poslední možnost vybralo 8 žáků, procenty 30,7 %.

Graf 20–V jakém stupni studia jste se učili o chování za mimořádných situacích?

Otázka: Máš pocit, že víš, jak se zachovat, pokud vznikne mimořádná situace?

Na tuto otázku není správná odpověď. Žáci měli vybrat ano nebo ne, podle toho, zda si myslí, že ví, jak by se měli zachovat, pokud mimořádná situace vznikne. Odpovědi zvolili následovně. V prvním ročníku vybralo ano 36 žáků, tedy 54,5 %. Ne vybralo 30 žáků, tedy 45,5 %. V druhém ročníku odpovědělo ano 42 žáků a ne vybralo 19 žáků, procenty je to 68,9 % ano a 31,1 % ne. Ve třetím ročníku vybrali žáci možnost ano ve 14 případech a v 8 zvolili možnost ne. To vychází na 63,6 % ano a 36,4 % ne. Ve čtvrtém ročníku vybralo 15 žáků možnost ano, tedy 57,7 % a 11 žáků vybralo možnost ne, tedy 42,3 %.

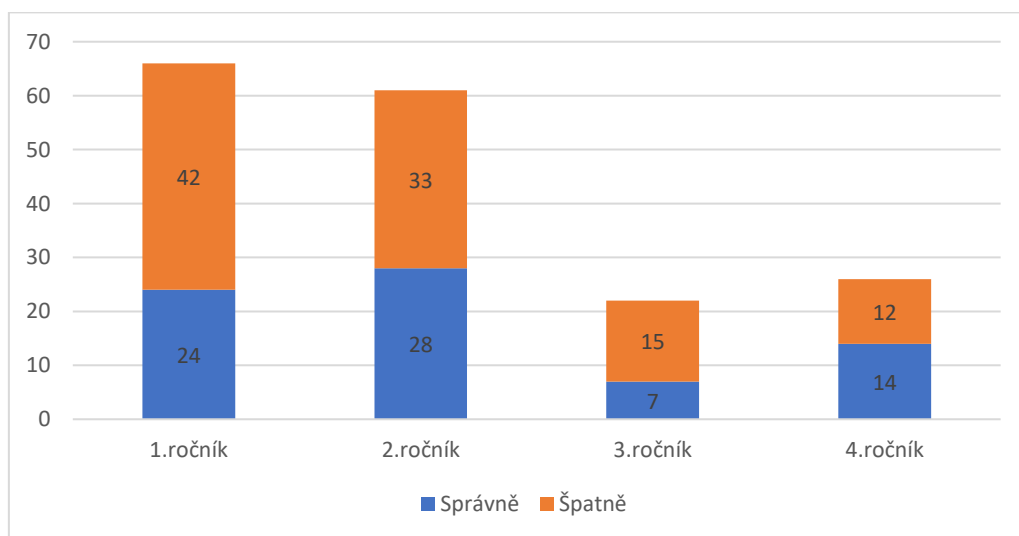
Graf 21 – Máš pocit, že víš, jak se zachovat, pokud vznikne mimořádná situace?

Otázka: Vyber správná tvrzení:

Žáci měli za úkol zaškrtnout všechna tvrzení, která jsou správná. Jen pokud vybrali všechna správná tvrzení byla odpověď považována za správnou. Vybírat mohli z následujících možností:

1. Při nařízené evakuaci je důležité uhasit otevřený oheň v domě (například krb)
2. Při opuštění bytu necháme otevřené dveře dokořán, aby záchranáři věděli, že už nejsme uvnitř.
3. Během evakuace se snažíme posbírat co nejvíce věcí doma, především drahé spotřebiče jako je televize, ale i obrazy a menší kusy nábytku.
4. Pokud je nařízená evakuace, jdeme se přesvědčit, že o ní ví i sousedé, především, pokud se jedná o starší občany.
5. V případě evakuace si připravíme evakuační zavazadlo, které obsahuje například doklady, peníze, trvanlivé potraviny, věci na převlečení a hygienické potřeby.

Správná odpověď je, pokud žák vybral tvrzení 1, 4 a 5. V prvním ročníku vybralo správně 24 žáků, tedy 36,4 % a špatné varianty vybralo 42 žáků, tedy 63,6 %. V druhém ročníku bylo v odpovědích úspěšných 28 žáků, tedy 45,9 % a chybně odpovědělo 33 žáků, procenty 54,1 %. Ze třetího ročníku vybralo správně 7 žáků, což odpovídá 31,8 % a chybně vybralo 15 žáků, tedy 68,2 %. Ze čtvrtých ročníku zvolilo správně 14 žáků, tedy 53,8 % a špatně vybralo 12 žáků, tedy 46,2 %.

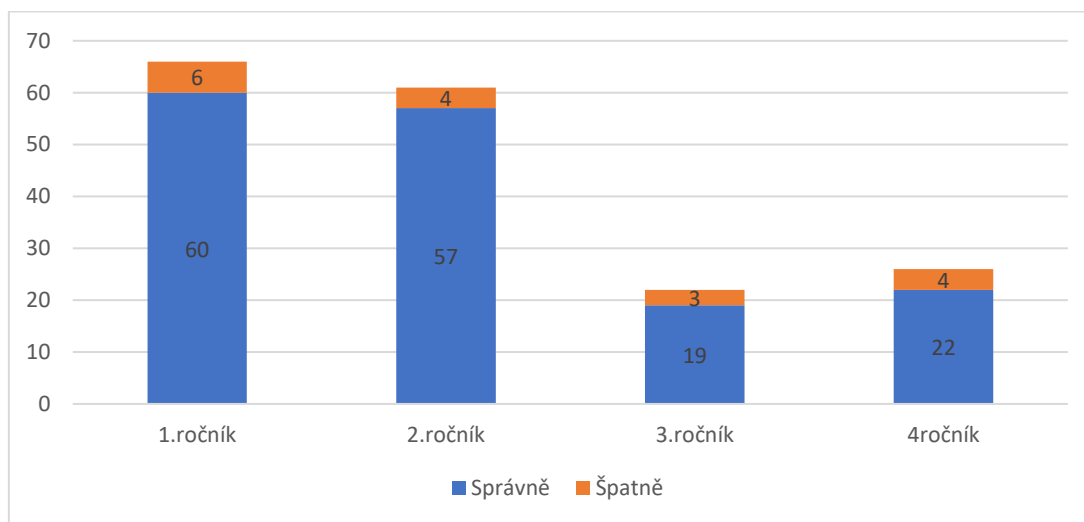
Graf 22 – Vyber správná tvrzení

Otázka: Jak by měl probíhat hovor na tísňovou linku?

Zde měli žáci vybrat jednu správnou variantu ze čtyř. Na výběr měli tyto varianty:

- Sdělíme, co se stalo a adresu, kde se nacházíme, potom hovor ukončíme.
- Kromě popisu situace a adresy sdělujeme operátorovi i adresu našeho trvalého bydliště.
- Operátorovi sdělíme, kdo volá, co se stalo, kde se to stalo, přidáme číslo telefonu, ze kterého voláme a čekáme na další pokyny.
- Na tísňovou linku nikdy nevoláme, jedná se o telefonní číslo určené pro složky IZS.

Z prvních ročníků vybralo správnou odpověď 60 žáků, tedy 90,9 %. Chybnou variantu vybralo 6 žáků, tedy 9,1 %. Z druhého ročníku vybralo správně 57 žáků a 4 špatně, tedy 93,4 % a 6,6 %. Žáci ze třetího ročníku vybrali správně 19krát a 3krát zvolili špatně. Procenty je to 86,4 % a 13,6 %. Ze čtvrtých ročníku přišlo 22 správných odpovědí a 4 špatné. Tedy 84,6 % a 15,4 %.

Graf 23 – Jak by měl probíhat hovor na tísňovou linku?

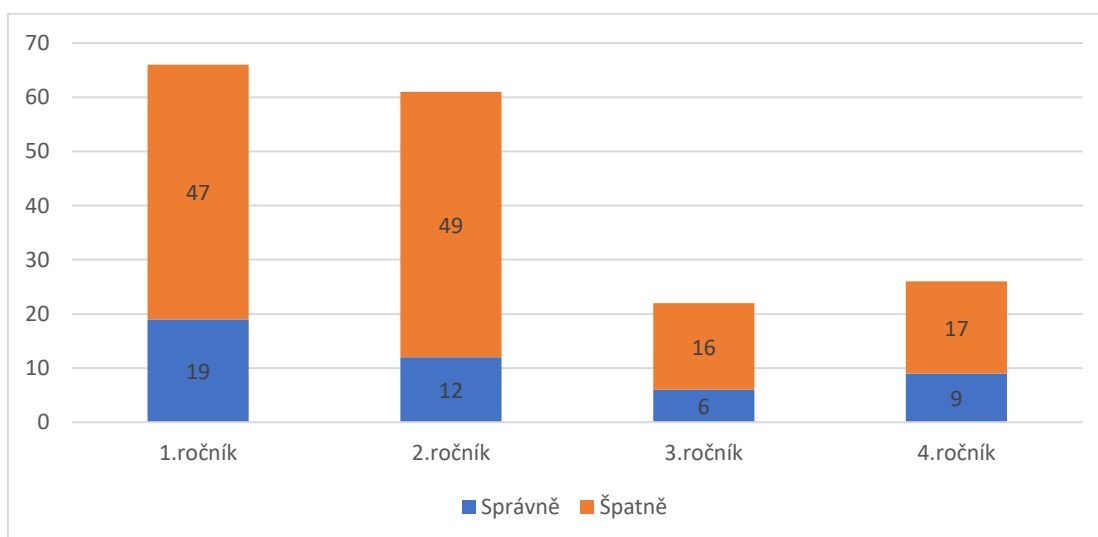
Otázka: Jaké jsou povinnosti osob, které se stanou svědky požáru.

V této otázce měli žáci za úkol vybrat všechny možnosti, které nabízí správný postup, pokud se nějaká osoba stane svědkem požáru. Mohli vybírat z pěti možností.

1. Snažit se uhasit požár, pokud je to v jejich silách
2. Uhasit požár i za cenu ohrožení vlastního života

3. Provést nutná opatření pro záchranu ostatních osob
4. Neodkladně zavolat na linku 150 nebo na linku 112
5. Neodkladně zavolat na linku 155, i když si myslíme, že nikdo není zraněn

Správná odpověď je, pokud žák vybral možnosti 1,2 a 4. V prvním ročníku vybralo správnou variantu odpovědi 19 žáků, tedy 28,8 %, chybně volilo 47 žáků tedy 71,2 %. V druhém ročníku odpovědělo správně 12 žáků a 49 odpovědělo špatně. Procenty 19,7 % správných odpovědí a 80,3 % špatných. 6 žáků třetího ročníku vybralo správnou odpověď a 16 žáků vybralo odpověď chybnou. To vychází na 27,3 % správných odpovědí a 72,7 % odpovědí chybných. Ze čtvrtého ročníku vybralo správně 9 žáků a 17 žáků vybralo chybnou variantu odpovědi. V procentech je to 34,6 % správných odpovědí a 65,4 % špatných.

Graf 24 - Jaké jsou povinnosti osob, které se stanou svědky požáru

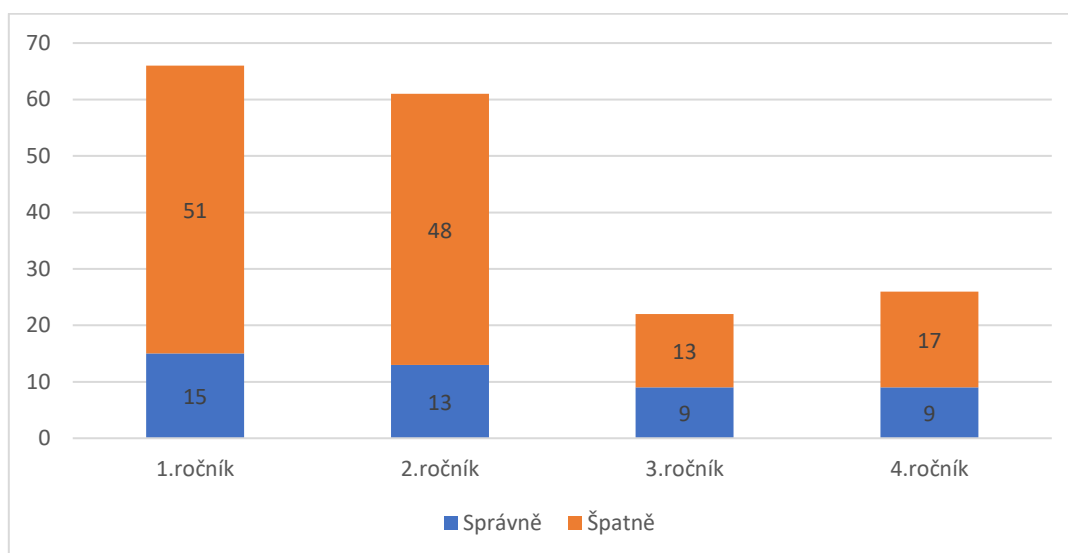
Otázka: Ocitnete-li se uvěznění v hořící budově:

Zde mohli žáci vybírat z šesti možností. Měli za úkol vybrat všechny správné možnosti. Jen pokud žák zvolil všechny správné varianty, byla odpověď považována za správnou. Žáci mohli vybírat z těchto možností:

1. Snažíte se co nejrychleji pohybovat a hledat zdroj požáru, který se pokusíte uhasit
2. Budete se držet při zemi, protože kouř stoupá vzhůru
3. Budete se snažit pohybovat okolo zdí
4. Dveře do dalších místností otevíráme jen v případě, že jsou na dotek velmi horké

5. Pokud je v místnosti skříň, je dobré se do ní schovat
6. Dýchací cesty si zakryjeme látkou nejlépe navlhčenou

Správná odpověď byla, pokud žák vybral možnosti 2,3 a 6. Kombinace jiných variant je chybná. V prvním ročníku zvolilo správnou kombinaci odpovědí 15 žáků. 51 žáků vybíralo špatně. V procentech je to 22,7 % správných odpovědí a 77,3 % chybných. V druhých ročnících vybralo správnou možnost 13 žáků a 48 žáků vybralo špatně. Tedy 21,3 % správných odpovědí a 78,7 % špatných odpovědí. V třetím ročníku vybralo správně 9 žáků a 13 žáků vybralo chybně. Procenty 40,9 % správných odpovědí a 59,1 % chybných odpovědí. Ze čtvrtého ročníku volilo správně 9 žáků a 17 volilo chybnou kombinaci možností. Tedy 34,6 % správných odpovědí a 65,4 % špatných.

Graf 25 - Ocitnete-li se uvěznění v hořící budově

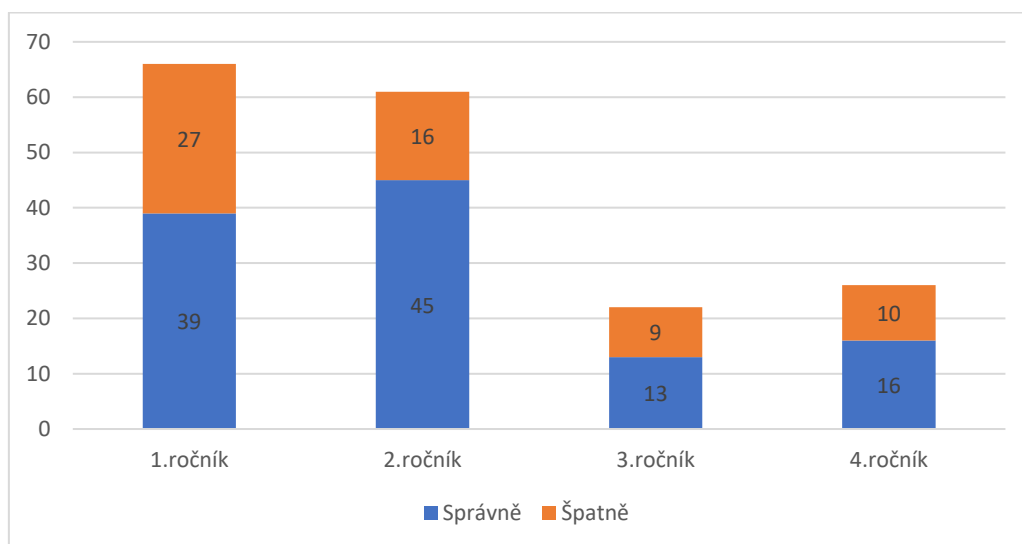
Otázka: V případě povodní:

V této otázce, stejně jako v té předchozí, měli žáci vybrat všechna správná tvrzení, která platí pro případ povodní. Vybírat mohli z pěti vět. Správná odpověď je jen ta, která je kompletní a obsahuje všechny správné fráze. Vybírat mohli z následujících možností:

1. Si připravíme evakuační zavazadlo pro případ náhle vzniklé evakuace
2. Nemusíme vypínat přívod elektřiny, vody ani plynu
3. Neriskujeme a nezůstáváme na nebezpečných místech
4. Řídíme se pokyny povodňových orgánů obce, policie a záchranářů

5. Domáci a hospodářská zvířata není třeba nijak zabezpečovat, postarají se o sebe sama

Správná odpověď je, pokud žák vybral možnosti 1, 3 a 4. Všechny ostatní kombinace možností i neúplné odpovědi, jsou považovány za chybné. Z prvního ročníku jsem obdržela 39 správných odpovědí a tedy 27 odpovědí chybných. V procentech je to 59,1 % správných odpovědí a 40,9 % chybných. Ve druhém ročníku zvolilo správnou odpověď 45 žáků a špatně vybralo 16 žáků, tedy 73,8 % a 26,2 %. Ze třetího ročníku jsem obdržela správnou odpověď od 13 žáků a chybnou vybralo 9 žáků, tedy 59,1 % a 40,9 %. Ve čtvrtém ročníku vybralo odpovědi správně 16 žáků a 10 žáků volilo špatně. Procenty je to 61,5 % správných odpovědí a 38,5 % špatných.

Graf 26–V případě povodní

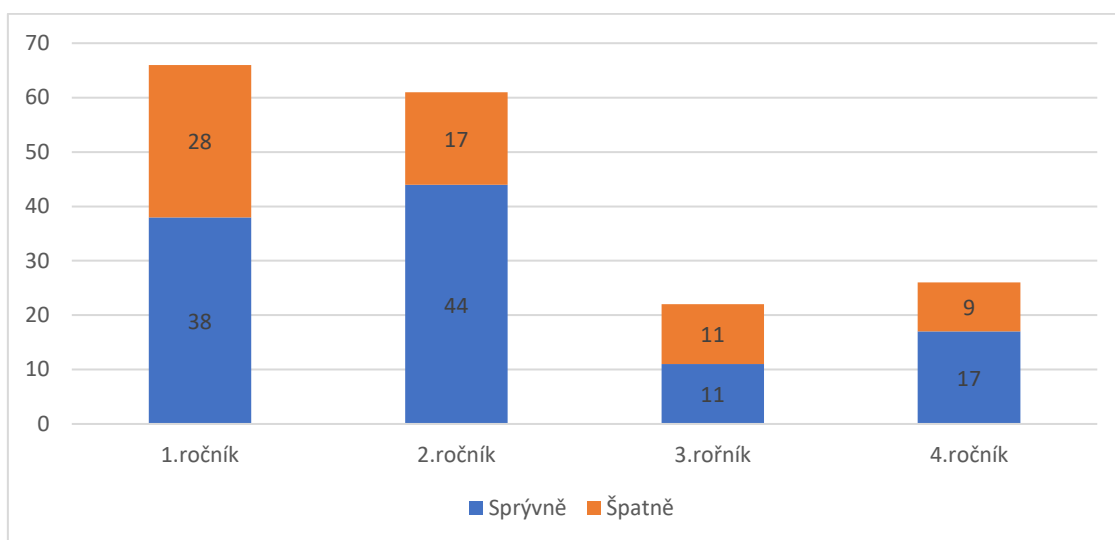
Otázka: Vyber, které zásady první pomoci platí

V této otázce měli žáci na výběr čtyři tvrzení a měli vybrat všechna která platí. Jen pokud vybrali všechna správná tvrzení, byla odpověď považována za správnou. Na výběr byla tato tvrzení:

1. Pokud osoba nereaguje ani na bolestivý podnět a zdá se nám, že nedýchá, ani po záklonu hlavy okamžitě zahájíme masáž hrudníku.
2. Masáž hrudníku nikdy nezahájíme do příjezdu záchranné služby, mohli bychom člověku v bezvědomí spíše uškodit.
3. Nejhorší je nedělat nic.

4. Vždy musíme dbát i na svoji bezpečnost.

Za správnou je považována odpověď, která obsahuje tvrzení 1, 3 a 4. Ostatní odpovědi jsou hodnoceny jako špatné. V prvním ročníku vybralo správně 38 žáků a tedy 28 zvolilo odpověď chybně. To odpovídá 57,6 % správných odpovědí a 42,4 % špatných. Z druhých ročníků vybralo správně 44 žáků, tedy 72,1 %. Chybně zvolilo 17 žáků, tedy 27,9 %. Z třetího ročníku jsem obdržela 11 správných odpovědí a 11 odpovědí chybných, to je přesně 50 % správně a 50 % chybně. Ve čtvrtých ročnících volilo správně 17 žáků a tedy 9 žáků vybralo špatnou odpověď. Procenty 65,4 % správně a 34,6 % špatně.

Graf 27 – Vyber, které zásady první pomoci platí

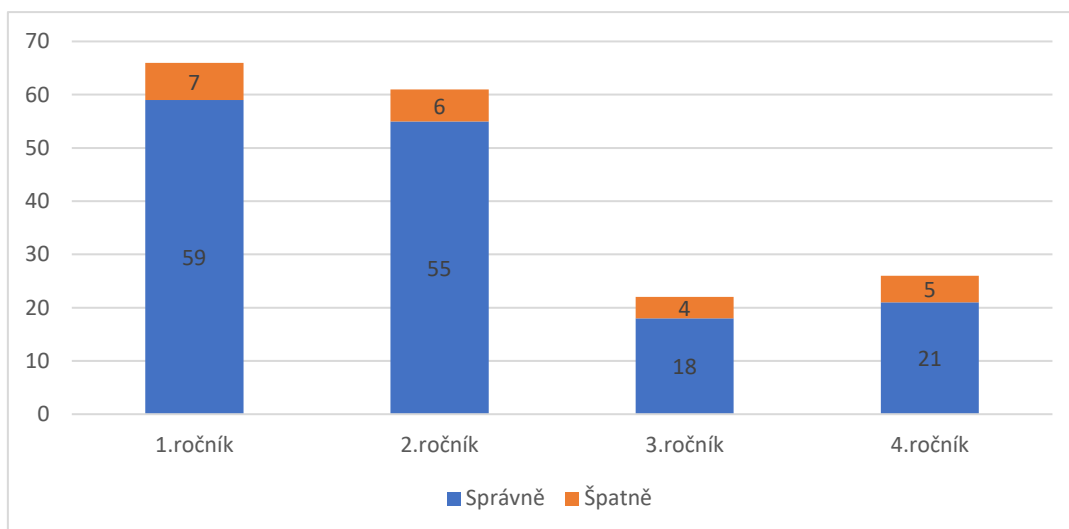
Otázka: Který raněný musí být ošetřen jako první?

V této otázce mohli žáci vybrat jednu ze čtyř variant. Volit mohli z těchto možností:

- Se žilním krvácením
- Se zástavou dechu
- Se zlomeninou paže
- S popáleninou

Správná odpověď byla, pokud žák vybral možnost, že jako první by ošetřoval raněného se zástavou dechu. V prvním ročníku zvolilo tuto možnost 59 žáků, tedy 89,4 %. Jinou, a tedy

chybnou odpověď vybralo 7 žáků, tedy 10,6 %. Z druhého ročníku zvolilo správně 55 žáků a chybně volilo 6 žáků, tedy 90,2 % správně a 9,8 % špatně. Ve třetím ročníku bylo 18 správných odpovědí a 4 chybné. Procenty 81,8 % správně a 18,2 % špatně. V posledním, čtvrtém ročníku vybralo správně 21 žáků, tedy 80,8 % a chybně 5 žáků, tedy 19,2 %.

Graf 28 – Který raněný musí být ošetřen jako první

2.4. Diskuse a komparace dat

V následující části uvádím tabulku s krátkým přehledem toho, kolik procent správných odpovědí bylo zjištěno, ve kterém ročníku. Dále jsem se v rozhodla v každém ročníku srovnat výsledky respondenta s nejvíce správnými odpověďmi a toho z nejméně správnými odpověďmi.

Tabulka č.1 s porovnáním procent správných odpovědí u jednotlivých ročníků

Ročník:	1.ročník	2.ročník	3.ročník	4.ročník
1.	15,20 %	21,30 %	18,20 %	19,20 %
2.	30,30 %	24,60 %	31,80 %	34,60 %
3.	57,60 %	57,40 %	63,60 %	76,90 %
4.	50 %	54,10 %	77,30 %	53,80 %
5.	97 %	98,40 %	100 %	92,30 %
6.	95,50 %	93,40 %	95,50 %	85,50 %
7.	89,40 %	83,60 %	95,50 %	69,20 %
8.	89,40 %	72,10 %	95,50 %	92,30 %
9.	78,80 %	77 %	86,40 %	92,30 %
10.	60,60 %	45,60 %	45,50 %	53,80 %
11.	97 %	98,40 %	95,50 %	84,60 %
12.	0 %	0 %	0 %	3,80 %
13.	100 %	100 %	100 %	96,20 %
14.	51,50 %	47,50 %	68,20 %	50 %
15.	43,90 %	36,10 %	54,50 %	57,70 %
16.	54,50 %	68,90 %	63,60 %	57,70 %
17.	36,40 %	45,90 %	31,80 %	53,80 %
18.	90,90 %	93,40 %	86,40 %	84,60 %
19.	28,80 %	19,70 %	27,30 %	34,60 %
20.	22,70 %	21,30 %	40,90 %	34,60 %
21.	59,10 %	73,80 %	59,10 %	61,50 %
22.	57,60 %	72,10 %	50 %	65,40 %
23.	89,40 %	90,20 %	81,80 %	80,80 %
Průměrná % správných odpovědí	60,70 %	60,60 %	63,80 %	62,40 %

Legenda tabulky se srovnáním procent správných odpovědí v jednotlivých ročnících

1. Co si představíš pod pojmem mimořádná událost?
2. Vyber situace, které myslíš, že patří mezi mimořádné události
3. Co nebo kdo způsobuje mimořádné události?
4. Co je mimořádnou událostí ohroženo?
5. Mezi mimořádné události způsobené přírodními vlivy patří například povodně nebo zemětřesení
6. Vulkanická činnost není moc častá, takže mezi mimořádné události nepatří.
7. Havárie například továren považujeme za mimořádné události způsobené člověkem
8. Války a terorismus nepatří mezi žádný druh mimořádných událostí
9. Vyber všechny základní složky integrovaného záchranného systému
10. Jaké skupiny patří mezi další složky IZS? (bez VS)
11. Napiš telefonní číslo tísňové linky
12. Víš, jak probíhá varování obyvatelstva, v případě vzniklé mimořádné události?
13. Kdy probíhá zkouška sirén?
14. Jak vypadá signál všeobecné výstrahy?
15. Vyber všeobecné zásady pro chování v případě, že zazní signál všeobecné výstrahy
16. Máš pocit, že víš, jak se zachovat, pokud vznikne mimořádná událost? (odpovědi ano)
17. Vyber správná tvrzení – týkající se evakuace.
18. Jak by měl probíhat hovor na tísňovou linku?
19. Jaké jsou povinnosti osob, které se stanou svědky požáru?
20. Ocitnete-li se v hořící budově – výběr z možných reakcí.
21. V případě povodní – výběr z možných reakcí.
22. Vyber, které zásady první pomoci platí.
23. Který raněný musí být ošetřen jako první?

Do tabulky jsem zpracovala jen ty otázky, které zjišťují znalosti, jaké mají oslovení respondenti. Nejprve se zaměřuji na procenta správných odpovědí u jednotlivých otázek. Z tabulky vyplývá, že neúspěšněji žáci odpovídali v otázce číslo 13, která zní: „Kdy probíhá zkouška sirén“. Tato otázka má svůj význam proto, že pokud žák ví, kdy dochází ke zkoušce sirén, nedojde k záměně za signál všeobecné výstrahy. Ačkoliv je odlišnost v tónu, je dobré si domněnku potvrdit i tím, že je právě první středa v měsíci. Nejméně úspěšnou otázkou je otázka číslo 12, která zní: „Víš, jak probíhá varování obyvatelstva v případě vzniklé mimořádné události?“. Jen 3,8 % správných odpovědí bylo zaznamenáno ze čtvrtých ročníků, všechny ostatní ročníky mají dokonce 0 % správných odpovědí. Respondenti špatně volili mezi nabízenými možnostmi. Správnou odpověď dokazuje i odborná literatura, kdy obyvatele lze varovat pomocí sirény, osobně, místním informačním systémem i pojízdným tlapačem (Vilášek, Fiala, Vondrášek, 2014). Z dotazníků jsem zjistila, že respondenti nepovažují věžeňskou službu jako součást vedlejších složek IZS, přestože podle odborné literatury do těchto složek patří. Věžeňskou službu uvádí například Vilášek, Fiala, Vondrášek v publikaci *Integrovaný záchranný systém ČR na počátku 21. století* z roku 2014. Tohoto tématu se týkala otázka číslo 10, ve které byla původně shledána téměř nulová úspěšnost, kdy jen jeden žák vybral správně. Po vyhodnocení, kdy by věžeňská služba byla opomenuta volili žáci tak, jak je uvedeno v tabulce. Malou úspěšnost je možné pozorovat i u otázky číslo 1 a 2, které se týkají definice mimořádné události. To považuji za menší problém, než malou úspěšnost v otázce číslo 20, která se týká konkrétního postupu během toho, kdy by se respondent mohl ocitnout v hořící budově. Manuál, jak se zachovat v případě požáru poskytuje i odborná literatura (Kratochvílová, Kratochvílová, Folwarczny, 2013). Další otázky, u kterých je naopak poměrně vysoká úspěšnost jsou 5,6,7 a 8. V dotazníku patřily všechny otázky v podstatě pod jednu. Respondenti měli rozhodnout, zda tvrzení, které je napsané platí, či nikoliv. Překvapivý mi přijde jen výsledek ve čtvrtém ročníku u otázky č.7, která zněla: „Havárie například továren považujeme za mimořádné události způsobené člověkem“. V této otázce rozhodlo správně jen 69,2 % respondentů, což je skoro o 20 % méně, než je u zbylých otázek tohoto typu. Větší míru úspěšnosti bych také očekávala u otázky 9, která se ptá na základní složky IZS. Nejlépe v této otázce odpovídali žáci 4. ročníku, jejichž úspěšnost byla přes 90 %. Třetí ročníky uspěli nad 80 %, ale druhé a první uspěli už jen nad 70 %. To není tak dobrý výsledek, pokud uvažíme, že s tématem mimořádných událostí se částečně setkáváme už v předškolním vzdělávání a zrovna téma IZS je jistě opakováno ve všech dalších stupních vzdělávání, jako je i základní a

středoškolské vzdělávání, jak potvrzuje i odborná literatura (Talichová, 2017) Jako dobrý výsledek hodnotím správné odpovědi u otázky 18, která se týkala hovoru na tísňovou linku. Nejúspěšnější byl druhý ročník, ale i první si vedl velmi dobře. Třetí a čtvrtý ročník má v této otázce méně, ale i tak přesahují hodnoty 80 %. Poslední čtyři otázky byly zaměřeny na postup v případě konkrétní mimořádné události. Nejhuř dopadli respondenti v případě vzniklého požáru. První a druhý ročník jen těsně překonal hranici 20 % správných odpovědí, což hodnotím jako velmi špatný výsledek, stejně tak hodnotím vyšší výsledek třetího a čtvrtého ročníku, přestože třetí ročník těsně překonal 40 % správných odpovědí. Dá se předpokládat, že v krizové situaci by respondenti reagovali lépe, než jak odpovídali v tomto dotazníku. Někteří mu možná nevěnovali takové úsilí, jaké by vynaložili při řešení konkrétní mimořádné situace. Z tabulky vyplývá, že nejvíce procent správných odpovědí měli žáci třetích ročníků a to průměrně 63,8 % správných odpovědí. Na druhém místě jsou žáci čtvrtých ročníků s 62,4 % správných odpovědí. Velmi podobně dopadli žáci druhých a prvních ročníků. První ročník s 60,7 % správných odpovědí a druhý ročník s 60,6 % správných odpovědí.

Nyní provedu srovnání nejlepšího a nejhoršího výsledku v každém ročníku

Pro lepší přehlednost jsem vytvořila tabulku, kde uvádím jak nejlepší, tak nejhorší výsledky, pro jednotlivé ročníky.

Tabulka č. 2 s porovnáním výsledků respondentů s nejvíce a nejméně správnými odpověďmi

Ročník	Dotazník č.	Věk	Pohlaví	Škola	Počet správných odpovědí	Procenta	Nejlepší/nejhorší výsledek	Průměrně správných odpovědí v ročníku
1.	78	16	žena	gymnázium	6	27,30 %	nejhorší	13,5= 61,40 %
1.	77	16	žena	gymnázium	18	81,80 %	nejlepší	13,5= 61,40 %
1.	164	16	žena	SZŠ lyceum	18	81,80 %	nejlepší	13,5= 61,40 %
1.	168	16	žena	SZŠ lyceum	18	81,80 %	nejlepší	13,5= 61,40 %
2.	13	17	žena	SPŠ lyceum	7	31,80 %	nejhorší	13,3= 60,50 %
2.	14	17	žena	SOŠ řemesel	7	31,80 %	nejhorší	13,3= 60,50 %
2.	36	17	žena	gymnázium	18	81,80 %	nejlepší	13,3= 60,50 %
2.	75	17	žena	gymnázium	18	81,80 %	nejlepší	13,3= 60,50 %
3.	17	18	žena	Pedagogické lyceum	10	45,50 %	nejhorší	14,1= 64,10 %
3.	22	17	žena	Pedagogické lyceum	10	45,50 %	nejhorší	14,1= 64,10 %
3.	146	18	muž	SPŠ lyceum	10	45,50 %	nejhorší	14,1= 64,10 %
3.	29	18	muž	SPŠ lyceum	19	86,40 %	nejlepší	14,1= 64,10 %
4.	50	19	žena	SOŠ pro adm. EU	5	22,70 %	nejhorší	13,8= 62,70 %
4.	59	18	žena	gymnázium	20	90,90 %	nejlepší	13,8= 62,70 %

Žáci mohli získat maximálně 22 bodů za vědomostní část otázek. Ostatní otázky v dotazníku směřovaly na zařazení žáka podle typu školy, ročníku anebo se týkaly žákových zkušeností a postojů vzhledem k výuce tématu mimořádných událostí. Z tabulky vyplývá, že celkově si nejlépe vedli žáci třetích ročníků. V Průměru měli žáci správně 14,1 odpovědi z maximálních 22 možných. Nejhorší dopadl druhý ročník, kde v průměru na každého žáka připadá jen 13,3 správných odpovědí z 22. Nejlepší dotazník vůbec zaslala žákyně 4. ročníku ze všeobecného gymnázia, která vybrala správnou odpověď celkem 20krát, což odpovídá

90,9 % správných odpovědí. Nejlepší respondent třetího ročníku byl muž ze střední průmyslové školy obor technické lyceum, který měl správně 19 odpovědí, tedy 86,4 % správných odpovědí. Nejlepší žáci prvního i druhého ročníku měli 18 správných odpovědí, tedy 81,8 %, a jednalo se o žáky navštěvující gymnázium a střední zdravotnickou školu obor zdravotnické lyceum. Nejhorším výsledkem byl dotazník respondentky navštěvující čtvrtý ročník na střední odborné škole pro administrativu EU, která získala z celkových 22 bodů jen 5, tedy jen 22,7 % správných odpovědí. Nejhorším výsledkem ve třetím ročníku byl dotazník s deseti správnými odpověďmi. Ten patřil třem respondentům, kdy dva z nich byli žákyně střední pedagogické školy, obor pedagogické lyceum a třetí žák střední průmyslové školy, obor technické lyceum. Ve druhém ročníku měli nejméně správných odpovědí dvě žákyně, které získaly 7 bodů, tedy 31,8 % správných odpovědí. Jedna navštěvovala střední průmyslovou školu, obor technické lyceum a druhá střední odbornou školu řemeslnou. V prvním ročníku měla nejméně bodů, tedy 6, procenty 27,3 % správných odpovědí, žákyně všeobecného gymnázia. V celkovém průměru správných odpovědí můžeme vidět, že všechny ročníky se dostali na hranici 60 % správných odpovědí. Můžeme tedy říct, že žáci středních škol ví v průměru na 60 % jak se zachovat v případě mimořádných událostí.

V následujícím textu uvádím zhodnocení stanovených cílů práce

Dílčí cíl č. 1: Zjistit, zda žáci vybraných středních škol ví, jak se mají zachovat v případě, že zazní signál všeobecné výstrahy.

Výzkumná otázka č. 1: Ví žáci vybraných středních škol, jak se zachovat v případě, že zazní signál všeobecné výstrahy?

Tématu signálu všeobecné výstrahy a postupu chování, pokud tento signál zazní se týkala otázka 14 a 15 ve výše uvedené tabulce. Z průzkumu vyplývá, že ne všichni respondenti ví, jak tento signál vypadá. Nejlepšího výsledku dosáhli respondenti ze třetího ročníku, co se týče toho, že respondenti daný signál rozeznají. Z hlediska toho, zda žáci ví, jak se zachovat, lze říct, že jen necelých 60 % žáků ze třetího a čtvrtého ročníků ví, jak se v tomto případě zachovat. První a druhý ročník přesáhl správnými odpověďmi hranici jen 40 %. Jen tedy necelá polovina žáků navštěvující první a druhý ročník střední školy ví, jak se v případě zaznění signálu všeobecné výstrahy zachovat.

Dílčí cíl č. 2: Zjistit, zda žáci vybraných středních škol znají složky integrovaného záchranného systému a číslo na tísňovou linku.

Výzkumná otázka č. 2: Znají žáci vybraných středních škol složky integrovaného záchranného systému?

V průzkumu se tomuto tématu věnovaly dvě otázky. Jedna se týkala hlavních složek IZS a ta druhá vedlejších složek IZS. Větší úspěšnost lze pozorovat u otázky týkající se hlavních složek. Zde nejvíce uspěl čtvrtý ročník, který překonal hranici 90 % správných odpovědí. I ostatní ročníky se dostali za 70 % správných odpovědí, takže lze říct, že respondenti znají základní složky IZS. V otázce na další složky IZS překonal první ročník hranici 60 % správných odpovědí velmi těsně. Další ročníky se pohybují okolo 50 % správných odpovědí. Tady lze říct, že další složky nejsou respondentům úplně cizí, ale znají je o dost méně než složky hlavní.

Dílčí cíl č.3: Zjistit, zda žáci vybraných středních škol ví, jaké situace se řadí mezi mimořádné události.

Výzkumná otázka č. 3: Ví žáci vybraných středních škol, jaké situace se řadí mezi mimořádné události?

Této oblasti se ve výše uvedené tabulce týkala otázka číslo 2. Z výsledků vyplývá, že jen okolo 30 % žáků středních škol ví, jaké situace se řadí mezi mimořádné. Žádný z ročníků se nedostal nad hranici 40 % správných odpovědí, proto lze říct, že žáci středních škol spíše neví, jaké situace se řadí mezi mimořádné události.

Hlavní cíl výzkumu: Zjistit, jaké znalosti mají žáci vybraných středních škol o chování za mimořádných událostí. Na základě zjištěných vědomostí vytvoření struktury přednášky, která žákům doplní chybějící informace

Hlavní výzkumná otázka: Jaké znalosti mají žáci vybraných středních škol o chování za mimořádných událostí?

V celém dotazníku bylo 22 otázek, které zjišťovaly vědomosti žáků středních škol. Bylo tedy možné získat maximálně 22 bodů. První ročník získal v průměru 13,5 správných odpovědí, druhý ročník 13,3 správných odpovědí, třetí ročník 14,1 správných odpovědí a čtvrtý ročník 13,8 správných odpovědí. Všechny ročníky se dostali na hranici 60 % správných odpovědí. Dá se tedy říct, že žáci ví, jak se zachovat v mimořádných událostech asi, tak na 60 %. Pořád,

je tedy prostor na zlepšení. Zlepšit výsledky by mohla mnou navržená struktura hodiny na téma chování během mimořádných událostí.

2.5. Navržená struktura hodiny

V následující části uvádím strukturu možné hodiny na téma mimořádných událostí, která by měla zlepšit znalosti žáků na toto téma. Přednáška reaguje na výsledky dotazníkového šetření. Nejvíce chyb žáci dělali právě v otázkách postupu při samotných mimořádných situacích, v tématu vedlejších složek IZS a v otázkách týkajících se samotného vysvětlení toho, co to mimořádné události jsou. Pro tuto hodinu bych zvolila kombinaci aktivit, kde jsou žáci pasivní a mají přijímat informace, ale i aktivní, kdy mají naopak prokázat své znalosti a dovednosti, a také prezentovat své názory a postoje. V úvodu hodiny bych zvolila metodu brainstorming, která má žáky naladit na probírané téma. Dále jim tato metoda může pomoci v utřídění vlastních znalostí na dané téma. U této metody se u žáků očekává aktivní zamyšlení se nad tématem a sdělování vlastních asociací. Je důležité zapisovat všechny termíny, které žáky ve spojení s daným tématem napadnou. Pokud někdo nechápe nějakou asociaci, je možné ji na konci vysvětlit. Na tuto metodu bych navázala výkladem doplněným o prezentaci. Výklad by měl doplnit teoretické znalosti žáků o mimořádných situacích, zopakovat složky IZS, které jsou důležitou součástí tohoto tématu a navodit atmosféru pro další aktivitu. Další aktivita je pro možnou hodinu asi nejdůležitější. Jedná se o skupinovou práci, při které mají žáci ve skupině formulovat postup vhodný v případě, že nastane mimořádná situace. Tato aktivita cílí nejen na získávání nových znalostí od spolužáků, ale také na zlepšení komunikace a spolupráce ve skupině. Důležité je, aby se členové skupiny shodli na postupu při konkrétní situaci, kterou si vylosovali. Před samotným závěrem nesmí chybět diskuze, kde skupinky proberou výsledky své práce a diskutují o případných úpravách postupu, který vymyslely. V závěru hodiny je dobré shrnout co nového se žáci dozvěděli a zopakovat v pár bodech, jaké postupy chování jsou ve které situaci žádoucí.

Cíle hodiny: Žák dokáže sám vysvětlit co je to mimořádná situace a co takovou situaci může způsobit.

Žák popíše, jak se zachová v případě, že vznikne konkrétní mimořádná situace.

Žák diskutuje o postupu chování během mimořádné situace s ostatními spolužáky a rozhodne o nejlepším možném postupu.

Dlouhodobý cíl: Žák se dokáže správně zachovat v případě, že se dostane do mimořádné situace.

Pomůcky: prezentace v Power pointu, tabule, fixy na tabuli, papírky s názvy mimořádných událostí, papíry na sepsání postupu

Rozvíjení těchto klíčových kompetencí:

Kompetence k řešení problémů - Žák se učí rozhodnout o tom, jaký by měl být postup chování v případě, že se ocitne v mimořádně situaci

Kompetence komunikativní – žák se zlepšuje v komunikaci se svými vrstevníky. Komunikaci zlepšuje nejen práce ve skupině, ale i prezentování výsledků celé třídě.

Kompetence k učení – žák využije znalosti z teorie v plánování postupu chování během mimořádné situace

Kompetence sociální a personální – žáci se učí postupy chování, které ochrání nejen je a jejich zdraví, ale i zdraví ostatních.

Kompetence občanská – žák přebírá zodpovědnost za postup, který by použil během mimořádné situace. To jak se zachová, může ovlivnit zdraví dalších občanů.

2.5.1. Navržená struktura hodiny

Čas	Činnost	Organizační formy a metody výuky
5	Zahájení hodiny – pozdravení, administrativa	
10	Brainstorming - co tě napadne při slovech <i>mimořádná událost</i> (zapisujeme na tabuli nápady žáků)	frontální forma výuky, motivační metoda
15	Výklad pomocí prezentace power point - probírání tématu co je mimořádná událost, jaké situace sem patří, kdo patří do složek IZS - jak probíhá varování obyvatel, co je to evakuační zavazadlo	frontální forma výuky; metoda výkladu a dialogická metoda
20	Skupinová práce - žáky rozdělíme do cca 5 skupin → počet žáků ve skupině 3–6 → rozdělení do skupin dobrovolné, ale vyrovnaný poměr dívek a chlapců (pokud lze) - každá skupina dostane na papíře napsanou jednu mimořádnou událost (povodeň, požár, havárie, hromadná dopravní nehoda...) - žáci nejdříve ve skupině prodiskutují, jak by se během dané situace zachovali a následně každá skupina ostatním prezentuje svůj postup chování	skupinová forma výuky; metoda práce ve skupině
30	Diskuze s žáky - žáci se zamyslí nad postupem, jaký vymyslely ostatní skupinky - s žáky diskutujeme o tom, jestli je postup správný, nebo by bylo lepší udělat něco jinak, než skupinka navrhuje - na závěr sepíšeme body pro jednotlivé situace, jak by bylo správné se zachovat	frontální forma výuky; metoda diskuze
40	Závěr - znovu s žáky projdeme nápady ze skupinové práce a nově získané informace z prezentace. Nové vědomosti srovnáme s těmi, jaké měli žáci na začátku hodiny.	frontální forma výuky; metoda diskuze

Mimořádné události

Bc. Kristýna Veinlichová

Co je to
mimořádné
událost?

- Situace, která je neočekávaná
- Má negativní dopad na naše zdraví, majetek, životní prostředí i samotný život
- Situace, která v případě nepřípravenosti může způsobit paniku obyvatel
- Liší se podle toho kdo nebo co je způsobuje a co je takovými situacemi ohroženo

Očekávaný výstup: Žák uvede příklad jaká situace je považována za mimořádnou. Žák vyjmenuje co mimořádné události ohrožují.

Kdo je způsobuje?

- Biotické – způsobeny živou přírodou
 - Živými organismy – pandemie, přemnožení škůdců, nákaza rostlin, vymírání druhů
- Abiotické – způsobeny neživou přírodou
 - Působení přírodních sil – povodně, zemětřesení, tsunami sopečná činnost, propady a sesuvy půdy

Očekávané výstupy: Žák správně zařadí mimořádné události podle původce.

Integrovaný záchranný systém

- Hlavní složky:
 - Policie ČR
 - Hasičský záchranný sbor ČR
 - Poskytovatelé zdravotnické záchranné služby
 - Jednotky požární ochrany zařazené do pokrytí požární ochrany v krajích
- Vedlejší složky:
 - obecní/městská policie, armáda, ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory
 - ostatní záchranné sbory, zařízení civilní ochrany, havarijní, pohotovostní a odborné služby, horská služba ČR, záchranný tým Českého červeného kříže
 - neziskové organizace a sdružení občanů, orgány ochrany veřejného zdraví

Očekávané výstupy: Žák vysvětlí rozdíl mezi hlavními a vedlejšími složkami IZS. Žák vyjmenuje všechny hlavní složky IZS a alespoň tři vedlejší složky IZS.

Varování obyvatel a evakuace

- Varování je prováděno: bezprostředně pomocí sirén, pojízdným tlampačem, osobně, místním rozhlasem, televizí a jinými sdělovacími prostředky
- Signál všeobecné výstrahy = kolísavý zvuk sirény trvajícím 140 vteřin
- Po zaznění sirény by měly zaznít další pokyny, jak se mají obyvatelé zachovat
- Evakuace = přesun osob, zvířat i majetku na bezpečné místo
- Může být na pár hodin, dnů až týdnů
- Vždy dbáme na pokyny osob, které řídí evakuaci

Očekávané výstupy: Žák pozná rozdíl mezi zkušební sirénou a sirénou všeobecné výstrahy. Žák vysvětlí jak probíhá varování obyvatel. Žák vysvětlí pojem evakuace.

Evakuační zavazadlo

- V případě nařízené evakuace připravíme evakuační zavazadlo a uhasíme otevřený oheň
- Zavazadlo (větší batoh, nebo taška) obsahuje:
 - osobní doklady, peníze a cennosti
 - Toaletní a hygienické potřeby, léky (běžně užívané i na akutní stavy)
 - Jídelní potřeby – miska a příbor
 - Náhradní prádlo, oblečení, obuv, pláštěnka
 - Spací pytel nebo přikrývka
 - Přenosné rádio s bateriemi, nabíječka na telefon a telefon
 - Svítilna, kapesní nůž, šitíčko, zapalovač
 - Trvanlivé potraviny a pitná voda asi na dva až tři dny

Očekávané výstupy: Žák dokáže bez pomoci vyjmenovat co by si zabalil do evakuačního zavazadla v případě nařízené evakuace.

Konkrétní typy mimořádných situací

Povodně

- Přechodné zvýšení hladiny vodních toků nebo jiných povrchových vod
 - Voda se dostává mimo koryto a zaplavuje přilehlé území
 - Ohrožují životy, způsobují materiální škody a devastují kulturní krajinu
 - Působí i ekologické škody
 - Příčiny: dlouhodobé srážky, snížení nebo znemožnění odtoku vody z určité oblasti, tání sněhu, poruchy vodních děl
- Očekávané výstupy: Žák vysvětlí co jsou to povodně a podle toho dokáže vymyslet, jaká opatření jsou potřeba pro ochranu před nimi.

Požáry

- Oheň = kontrolované hoření, ohraničené určitým prostorem
- Požár = není pod lidskou kontrolou, je nežádoucí
- Dochází ke škodám materiálním i na zdraví a životech
- Vznikají v důsledku nedbalosti a neopatrného chování s ohněm
- Může být způsoben i přírodními jevy – dlouhotrvající sucho, bouřka
- Žhářství = úmyslný trestný čin, zakládání požárů
- Vždy bychom měli dbát na dodržování pravidel požární ochrany

Očekávané výstupy: Žák vysvětlí jaký je rozdíl mezi ohněm a požárem. Podle toho co ví o požárech, žák sestaví soubor opatření, která by provedl, pokud by se stal svědkem požáru.

Havárie

- Vznikají v důsledku lidské činnosti
- Mohou způsobovat i velmi rozsáhlé škody
- Ohrožují zdraví, ničí majetek i životní prostředí
- Mohou být doprovázeny mnoha ději – výbuchy, požáry, únik nebezpečných látek do ovzduší, půdy nebo vody, sesuvy půdy nebo zavalení prostor
- Někdy sem řadíme i dopravní nehody, dále havárie s únikem nebezpečných látek, havárie se závažnými ekologickými dopady

Očekávané výstupy: Žák vysvětlí co jsou to Havárie a podle toho dokáže vymyslet, jaká opatření jsou potřeba pro ochranu před nimi.

Jak se během mimořádných situací chovat?

- Úkol ve skupinách
- Diskuze

Očekávání: Žáci se rozdělí do skupin. Ve skupinách diskutují o postupech během mimořádných událostí. Následně přednesou opatření ostatním spolužákům a diskutují o případných úpravách opatření. Každá skupina přednáší opatření při jiné mimořádné události.

Zdroje

- KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše, KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše ml. a FOLWARCZNY, Libor, 2013. Ochrana obyvatelstva, 2. vydání. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. ISBN 978-80-7385-134-7
- ŘÍHA, Milan, 2006. Živelní pohromy, 1.vydání, Praha: Armex. ISBN 80-86795-32-2
- VILÁŠEK, Josef, FIALA, Miloš a VONDRÁŠEK, David, 2014. Integrovaný záchranný systém ČR na počátku 21. století, Praha: Karolinum Press. ISBN 978-80-2462-477-8
- FOLWARCZNY, Libor a POKORNÝ, Jiří, 2006. Evakuace osob. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. ISBN 978-80-8663-492-0
- KOVÁŘ, Milan, 2004. Ochrana před povodněmi. Praha: TRITON, s.r.o. ISBN 80-7254-499-3
- KALOUSEK, Jaroslav, 1999. Základy fyzikální chemie hoření, výbuchu a hašení. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. ISBN 80-86111-34-2
- PEKAR, Vasil Silvestr, 2011. Zjišťování příčin požárů v rámci státního požárního dozoru. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. ISBN 978-80-7385-107-1
- SMETANA, Marek, KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše ml. a KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše, 2012. Krizové plánování, Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. ISBN 978-80-7385-121-7

Závěr

Pro sepsání této diplomové práce jsem si nastudovala odbornou literaturu z oblasti krizového řízení, mimořádných událostí, integrovaného záchranného systému a evakuace osob. Nabyté vědomosti jsem se pokusila co nejlépe aplikovat pro sepsání teoretické části své práce. Práce obsahuje nejprve kapitoly, které vysvětlují samotný pojem mimořádných událostí a dále tento pojem rozděluje na jednotlivé druhy podle toho, čím jsou dané situace způsobeny. Další kapitoly se věnují pojmem krizová situace a integrovaný záchranný systém, u kterého se zabývá jak složkami hlavními, tak i dalšími složkami které do tohoto systému spadají. Následně pokračují samotnou ochranou obyvatelstva, kam řadíme varování obyvatel, evakuaci a nouzové přežití. Pozornost věnuji i tísňové lince. V neposlední řadě najdeme v práci kapitoly, které se zabývají konkrétními mimořádnými událostmi a postupy chování, které by se měli během daných událostí uskutečnit. Uvádím kapitolu zabývající se povodněmi, požáry a haváriemi. Konec teoretické části věnuji zařazení tématu mimořádných událostí do RVP na školách.

V praktické části jsem provedla výzkum pomocí dotazníku s převážně uzavřenými otázkami. Na dotazník odpovídali žáci z vybraných středních škol. Dotazníky poskytují náhled na to, jaké vědomosti mají žáci středních škol v tématu chování během mimořádných událostí. Odpovědi jsem rozdělila podle toho, do jakého ročníku daný žák docházel v době provádění výzkumu. Dotazník směřoval otázkami jak na chování za konkrétních mimořádných situací tak na obecné znalosti z dané problematiky. Nesnažím se tedy zjistit jen to, jestli žáci znají konkrétní postup, pokud se ocitnou v mimořádné situaci, ale také na to, zda ví, jak probíhá varování obyvatel, co je to evakuační zavazadlo a co do něj patří nebo kdy probíhá zkouška sirén. V dotazníku najdeme i otázku na postoje konkrétního žáka v daném tématu, kde mají žáci sami odpovědět na to, zda mají pocit, že ví, jak se v mimořádné situaci zachovat, či nikoliv. Dále v praktické části najdeme srovnání a vyhodnocení odpovědí žáků. Na konci praktické části nabízím možnou strukturu hodiny, která by mohla podvědomí o mimořádných událostech u žáků zlepšit.

Hlavním cílem práce bylo zjistit, jaké znalosti žáci v tématu mimořádných událostí mají a zda ví, jak se během těchto situací zachovat. Výsledky ukazují, že žáci mají neúplné znalosti a stále je prostor pro jejich zlepšení.

Seznam použitých zdrojů

ADAMEC, Vilém a kolektiv, 2012. Ochrana před povodněmi a ochrana obyvatelstva, 1.vydání, Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství.

ISBN 987-80-7385-118-7

ANTUŠÁK, Emil a KOPECKÝ, Zdeněk, 2005. Krizový management úvod do teorie, Praha: Oeconomica. ISBN 978-80-245-0951-8

ANTUŠÁK, Emil a VILÁŠEK, Josef, 2016. Základy teorie krizového managementu, Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-3443-2

BALABÁN, Miloš, PERNICA, Bohuslav a kolektiv, 2015. Bezpečnostní systém ČR: problémy a výzvy, Praha: Karolinum Press. ISBN 978-80-2463-150-9

BÁRTLOVÁ, Ivana, 2017. Prevence a připravenost na závažné havárie, 2.vydání, Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. ISBN 987-80-7385-184-2

FOLWARCZNY, Libor a POKORNÝ, Jiří, 2006. Evakuace osob. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. ISBN 978-80-8663-492-0

KALOUSEK, Jaroslav, 1999. Základy fyzikální chemie hoření, výbuchu a hašení. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. ISBN 80-86111-34-2

KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše, KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše ml. a FOLWARCZNY, Libor, 2013. Ochrana obyvatelstva, 2. vydání. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. ISBN 978-80-7385-134-7

KOLEKTIV autorů. Podklady k výuce témat ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí v základních školách. *Metodický portál: Články* [online]. 28. 08. 2012, [cit. 13.6.2021]. Dostupný z :<<https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/16451/PODKLADY-K-VYUCE-TEMAT-OCHRANY-CLOVEKA-ZA-BEZNYCH-RIZIK-A-MIMORADNYCH-UDALOSTI-V-ZAKLADNICH-SKOLACH.html>>. ISSN 1802-4785.

KOVÁŘ, Milan, 2004. Ochrana před povodněmi. Praha: TRITON, s.r.o.
ISBN 80-7254-499-3

KVARČÁK, Miloš, 2005. Základy požární ochrany. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. ISBN 80-86634-76-0

- MIKA, Otakar J. a POLÍVKA, Lubomír, 2010. Radiační a chemické havárie. Praha: Policejní akademie České republiky. ISBN 978-80-7251-321-5
- PEKAR, Vasil Silvestr, 2011. Zjišťování příčin požárů v rámci státního požárního dozoru. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. ISBN 978-80-7385-107-1
- ŘÍHA, Milan, 2006. Živelní pohromy, 1.vydání, Praha: Armex. ISBN 80-86795-32-2
- SKŘEHOT, Jan, 2009. Prevence nehod a havárií, Praha: Výzkumný ústav bezpečnostní práce. ISBN 987-80-86973-73-9
- SMETANA, Marek, KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše ml. a KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše, 2012. Krizové plánování, Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. ISBN 978-80-7385-121-7
- SMETANA, Marek, KRATOCHVÍLOVÁ, Danuše ml. a KRATOVCHVÍLOVÁ, Danuše, 2010. Havarijní plánování: Varování, evakuace, poplachové plány, povodňové plány. Brno: Computer press, a.s. ISBN 978-80-251-2989-0
- TALICHOVÁ, Martina, 2017. První díl cyklu Ochrany člověka za běžných rizik a mimořádných událostí. In: clanky.rvp.cz [online]. 10.10.2017 [cit. 13.6.2021]. Dostupné z: <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/21509/prvni-dil-cyklu-ochrany-cloveka-za-beznych-rizik-a-mimoradnych-udalosti.html/>
- VEVERKA, Ivan, 2003. Vybrané kapitoly krizového řízení pro záchranářství, 1.vydání, Praha: Policejní akademie České republiky. ISBN 80-7251-126-2
- VILÁŠEK, Josef, FIALA, Miloš a VONDRÁŠEK, David, 2014. Integrovaný záchranný systém ČR na počátku 21. století, Praha: Karolinum Press. ISBN 978-80-2462-477-8
- VILÁŠEK, Josef a FUS, Jan, 2013. Krizové řízení v ČR na počátku 21.století, Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-2170-8
- WEIGEL, Ondřej, 2020. Autoškola 2020. Brno: CPress. ISBN 978-80264-3025-4

Seznam příloh:

Příloha 1 - pokyny pro obyvatelstvo při evakuaci - zpráva pro evakuační orgány I.

Příloha 2 - pokyny pro obyvatelstvo při evakuaci - zpráva pro evakuační orgány II.

Příloha 3 - evakuační zavazadlo

Příloha 4 - dotazník